

KERKBEHEER

In deze uitgave:

- Eerste deel van aspecten bij plaatselijke geldwerving
- Nieuws uit de provinciale afdeling Drenthe die eind vorig jaar over o.a. ANBI-ontwikkelingen sprak
- Ook diaconieën kunnen op polissen VKB via Mercer-Marsh verzekerd worden
- Kerncijfers deelnemers Kerkbalans 2015

VERENIGING VOOR

KERKRENTMEESTERLIJK

BEHEER IN DE PKN

AMSTERDAM WESTERKERK

FOTO: ARCHIVOLT

FOTO: ARCHIVOLT

KONINKLIJKE

WOUDENBERG

**BOUWEN TUSSEN
HEDEN EN VERLEDEN**

VOORSTRAAT 7 | 4233 EA AMEIDE | T (0183) 60 66 00 | F (0183) 60 26 27
INFO@KONINKLIJKEWOUDENBERG.NL | WWW.KONINKLIJKEWOUDENBERG.NL

Inrichten van Kerken

Bij restauratie, renovatie
en nieuwbouw

PIM VAN DIJK DESIGNS

Oude kerk Borne

tel: 0575-528803

www.pimvandijkdesigns.nl

Bezoek het VKB-congres
op 18 april a.s. in Ede

Voor meer informatie,
zie www.kerkrentmeester.nl

Bij kerkelijkdrukwerk.nl kunt u o.a. een
kerkblad, liturgie, flyer of poster laten drukken.

Vaste lage prijzen en geen verzendkosten.
Productie in eigen huis en binnen 24 uur
gereed.

vraag de speciale kortingscode aan.
Ga naar kerkelijkdrukwerk.nl/actie

UW
KERKBLAD
GRATIS
GEDRUKT

Kerkelijk
DRUKWERK.NL

Achterwetering 31, Schoonhoven | 0182 - 305200

KERKORGELBOUWERS

J.L. VAN DEN HEUVEL

vdheuvel.orgelbouw@wxs.nl <http://vandenheuvel-orgelbouw.nl>

Amstelwijckweg 44, 3316 BB DORDRECHT Tel. 078 6 17 95 40

De kracht in vellen offset.

Roto Smeets

Roto Smeets Grafiservices

Een bedrijf dat vecht voor
de successen van zijn klanten.
Of het nu gaat om vellen offset,
pre-media, nabewerking,
pre-distributie of distributie...
Superstrong, sharp, safe & fast.

Grafiservices

T 030 - 282 28 22

T 040 - 250 50 00

www.rsgrafiservices.nl

VELLEMA TORENUURWERKEN

Vellema Torenuurwerken is al meer dan zestig jaar
gespecialiseerd in reparatie, restauratie en periodiek
onderhoud van (monumentale) torenuurwerken en klokken.
Vellema combineert kennis en respect voor historische- en
monumentale waarde met de vele mogelijkheden van
toepassing van eigentijdse (automatiserings)technieken.

Kijk op onze website voor meer informatie of bel ons
voor een vrijblijvende afspraak: **0518 43 22 99**.

VELLEMA. PASSIE
VOOR MENS EN
TECHNIEK.

VELLEMA
TORENUURWERKEN

VELLEMA TORENUURWERKEN - GRIENEDYK 48 - HALLUM - WWW.VELLEMA.NL

KERKBEHEER

Colofon

Dagelijks bestuur VKB

Mr. P.A. de Lange, Piershil, voorzitter
Drs. C. de Raadt, Bodegraven, vice-voorzitter
W.G. Roseboom, Nieuwegein, secretaris
Drs. H. van der Wal, Heino, 2e secretaris
Drs. H. van der Burg, Bedum, penningmeester
Prof. ir. M.J.L. Tiernego, Breda, lid
Ir. B.P. de Wit RTD, Sprang-Capelle, lid.

Ereleden

D.G. Bijl, Th.L. van Hazel en
drs. G. van Soest

Redactie

W.G. Roseboom, voorzitter, J.C. Riemersma,
H.L. Roth en R.M. Belder, eindredacteur

Centraal Bureau

Nicolaas Maessingel 271D,
3311 KS Dordrecht
E-mail: info@kerkrentmeester.nl;
Tel. 078 - 639 36 66, fax. 078 - 631 59 49
Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie

Postbus 176, 3300 AD Dordrecht

Abonnementen

Abonnementsprijs per jaar voor leden van de VKB: 1 t/m 5 abonnementen € 24,- per abonnement; 6 t/m 10 abonnementen € 22,- per abonnement en 11 en meer abonnementen € 20,- per abonnement. Abonnementsprijs voor niet-leden € 27,- per abonnement. Deze prijzen zijn exclusief 6 pct. BTW. ISSN 1568-8712

Vormgeving

Grafisch Bureau DUS BV, Rotterdam

Druk

Roto Smeets Grafiservices

Oplage

6.000 ex.
© april 2015

Foto omslag

Kerkgebouw
hervormde gemeente
's-Gravendeel

INHOUD

Vormen van plaatselijke geldwerving	133
Actualiteiten uit het hoofdbestuur	134
Informatiebijeenkomst over omvang aardbevingsschade	136
Aspecten bij plaatselijke geldwerving (1)	137
Protestantse gemeente Tiel verkoopt eigendommen	139
Met Kerkbalans het jaar rond	139
Het culturele erfgoed van Nederland in woord, kaart en beeld	140
Nieuws uit de provinciale afdeling Drenthe	141
Kerkrentmeesters en diakenen: let op uw polissen!	145
Voorlichtingsboekje "Ruimte"	145
Waardering voor erfgoed	146
Herinneringen aan Theo Leene	147
Predikantenbond houdt conferentie over werkdruk	148
In 2017 nieuwe kerk in Hoek	148
Belangrijke gemeentelijke projecten (3)	149
Kerncijfers deelnemende Kerken Kerkbalans 2015	150
Nicolaaskerk Kortgene wordt multifunctioneel	151
De orgelbank	151
Week van de Begraafplaats 2015	152
Duitse constitutionele hof bevestigt kerkrecht	152
De Grote kerk van Blokzijl	152
Opvallend veel uittredingen in Duitse kerken	153
Koepelkerk Berlikum weer in de steigers	153
Kalender voor kerkrentmeesters	153
Onderscheidingen van de VKB	154
Insignes van de Protestantse Kerk in Nederland	154
Grote kerk 's-Hertogenbosch verbouwd	155
Bent u al ANBI-proof voor 2016?	155
Bezoek VKB-Congres	155
Begraafplaatsen als 'Levend Erfgoed'	156
Onderdelen Nieuwe Kerk Delft 'te koop'	156
Groningse kerkhoven barsten van het leven	156
Kerk Sint Anna ter Muiden in de steigers	156

Voorzitterskolom

Mr. Peter A. de Lange

Vormen van plaatselijke geldwerving

Over enkele dagen zal, tijdens ons VKB-Congres, de voorzitter van de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving zoals gebruikelijk een eerste indruk geven van de resultaten van de actie Kerkbalans, die dit jaar onder het thema "Mijn Kerk in Balans" is gehouden. De meeste colleges van kerkrentmeesters zullen inmiddels de reacties van hun gemeenteleden op Kerkbalans 2015 verwerkt hebben en een overzicht hebben hoe het dit jaar met de opbrengst zal gaan. Is er een geringe stijging, blijven de inkomsten gelijk of lopen ze terug? Met deze vragen hebben kerkrentmeesters te maken. Zij zijn, mét de kerkenraad, verantwoordelijk voor de financiën van de gemeente en dienen er in dat verband onder andere voor te zorgen dat de plaatselijke geldwerving op een verantwoorde wijze wordt aangepakt.

En wanneer de inkomsten uit Kerkbalans toch wat teruglopen, dan is het belangrijk nu reeds na te denken over wat u kunt doen om de inkomsten voor 2016 op een hoger peil te krijgen. Denk er dan bij voorbeeld aan om een doelgroepenbeleid te gaan toepassen. Dat betekent: niet alle gemeenteleden met eenzelfde folder of brief benaderen, maar een selectie van verschillende doelgroepen aanbrenge en voor iedere doelgroep een aangepaste brief samenstellen. Door de activiteiten van het project Ondersteuning Plaatselijke Geldwerving is deze methode van geldwerving, die een aantal jaren geleden door de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving en onze Vereniging werd aanbevolen, weer in de belangstelling gekomen. Gemeenten die voor dit jaar deze methode toepasten, zagen hun inkomsten soms boven verwachting stijging. Het is daarom zeker de moeite waard dit in de eigen gemeente toe te passen en direct na de zomer te beginnen met de voorbereidingen van die aanpak.

Een andere mogelijkheid. Sinds een aantal jaren zijn er in diverse kerkelijke gemeenten in onze kerk plaatselijke stichtingen "Vrienden van de kerk ....." actief. Het doel van zo'n stichting is uitsluitend om jaarlijks financiën bijeen te brengen voor onderhoud, reservering, verzekeringspremie, e.d. om die vaak monumentale kerk voor het dorp (of de stedelijke gemeenschap) te behouden. Belangrijk is om zoveel mogelijk inwoners uit het dorp of de (stads)wijk de mogelijkheid te bieden "Vriend of vriendin" van de kerk te worden voor een minimaal bedrag van b.v. € 10,00 per jaar. Dit soort activiteiten slaat in veel gevallen aan en binnen korte tijd hebben zich dan een paar honderd vrienden gemeld. Om deze

actie verder uit te bouwen kan onder het motto van "Vrienden zoeken vrienden" zo'n aantal vaak nog fors worden uitgebreid. Op internet zijn er via de zoekterm van "Stichting Vrienden van de ...kerk" diverse websites te raadplegen, die de mogelijkheden duidelijk maken. Ook komt het steeds vaker voor dat kerkelijke gemeenten jaarlijks op een vast moment extra geldwervingsacties houden. Want, ondanks het feit dat ook nu nog in veel gemeenten geldt dat "Minder mensen, méér geven", is dat "méér" onvoldoende om de weggefallen bijdragen van overleden of vertrokken gemeenteleden te compenseren.

Van kerkrentmeesters wordt de nodige creativiteit gevraagd om extra financiële acties te houden om daarmee aan de benodigde middelen te komen, zodat het kerkelijk huishoudboekje sluitend wordt. Wanneer u met kerkrentmeesters van omliggende gemeenten in uw regio in contact treedt, blijkt vaak dat er een scala aan geldwervingsactiviteiten plaats vindt. Tegenwoordig zijn de z.g. kerkveilingen erg in trek, waarmee plaatselijk goede resultaten worden geboekt. Er worden dan allerlei aanbiedingen gedaan, die in veilingtaal 'kavels' worden genoemd. Aanbiedingen zijn o.a. praktische zaken als: zelf gebakken taarten, tuinieren, rondleiding in bedrijven, een gevulde boodschappentas, muzieklessen, een avondje bridgen of klaverjassen voor acht personen, hulp bij belastingaangifte, enz.

Zo zijn er heel veel vormen van plaatselijke geldwerving. Een laatste suggestie. De Interkerkelijke Commissie Geldwerving, waarin alle in de actie Kerkbalans deelnemende kerkgemeenschappen zijn vertegenwoordigd, heeft een aantal jaren geleden in het kader van een te voeren erfstellingen- en legatenbeleid een folder ontworpen. Hierin wordt onder het motto "Geef uw kerk een kindsdeel" aandacht gevraagd voor de mogelijkheid om gemeenteleden te interesseren voor de mogelijkheid om gelden aan hun kerkelijke gemeente na te laten. Ook dat legatenbeleid biedt soms mogelijkheden.

Nu we constateren dat traditionele vormen van geldwerving, zoals de jaarlijkse actie Kerkbalans, minder geld opbrengen, is het een uitdaging voor de kerkrentmeesters om passende alternatieven toe te passen. Zodat de Woordverkondiging in onze kerkelijke gemeenten kan doorgaan. Ook daaraan wordt op ons Congres onder het motto "Kerk naar Vermogen" de nodige aandacht besteed.

Actualiteiten uit het hoofdbestuur

Op 21 februari jl. kwam het hoofdbestuur voor het eerst in 2015 in vergadering bijeen in gebouw De Aker te Putten. De voorzitter van het hoofdbestuur, mr. Peter A. de Lange, stond in zijn opening even stil bij het feit dat Rook Belder op 18 januari jl. 50 jaar aan de VKB verbonden was. Rook kreeg toen uit handen van de voorzitter van de VKB de gouden VKB-speld met diamantje uitgereikt. Verder memoreerde de voorzitter het overlijden van Maarten Barendrecht op 19 december 2014, waarna het hoofdbestuur Maarten herdacht door enkele ogenblikken stilte in acht te nemen. Hierna leest de secretaris een passage voor uit Jesaja 53 en gaat voor in gebed.

Geld

Verenigingsfinanciën

De penningmeester, de heer Huib van der Burg, geeft een toelichting op de jaarrekening 2014 die een nadelig saldo van € 26.809 aangeeft tegen een begroot voordelig saldo van € 43.000. De oorzaak hiervan is o.m. een forse daling van de afname van Kerkbalansmaterialen, een daling van de inkomsten uit "Kerkbeheer" en extra uitgaven in verband met de aanstelling van een transitie-manager. Het hoofdbestuur besluit deze rekening voorlopig vast te stellen en deze ter goedkeuring aan te bieden aan de algemene vergadering van 18 april 2015. Hierna bespreekt de penningmeester de begroting 2015 van de VKB. Bij deze begroting wordt uitgegaan van o.a. een verhoging van de contributie met 10 procent, het treffen van een voorziening in verband met journalistieke ondersteuning en de kosten van de transitie-manager. Dat resulteert in een nadelig saldo van € 45.600. Omdat de meeste extra uitgaven een incidenteel karakter dragen, meent de penningmeester dat de VKB voor 2015 dit tekort voor haar rekening kan nemen. Hij verwacht over een paar maanden de eindrapportage van de transitie-manager, waarna een beeld ontstaat over de interne bureauorganisatie. Op basis daarvan zal hij een nieuwe meerjarenbegroting gaan opstellen. Na enige discussie, met name over de vraag of het acceptabel is genoeg te nemen met een tekort zoals in de concept-begroting is aangegeven, besluit het hoofdbestuur de begroting 2015 vast te stellen.

Voorts besluit het hoofdbestuur de algemene vergadering van 18 april a.s. voor te stellen de contributie voor 2015 met 10 procent te verhogen.

Verzekeringssportefeuille

Tenslotte geeft de penningmeester nog een korte toelichting op de besprekingen die thans gaande zijn over de waarde van de verzekeringssportefeuille van de VKB. Hij hoopt hierover in de volgende vergadering met concrete voorstellen te komen.

Organisatie

Jaarverslag 2014

Het hoofdbestuur besluit het jaarverslag 2014 vast te stellen en dit ter goedkeuring aan de algemene vergadering van 18 april 2015 voor te leggen. De voorzitter wijst op de omvang van en de diversiteit aan onderwerpen die zijn gepasseerd en onder de aandacht van de leden zijn gebracht.

Congres

De secretaris doet enkele mededelingen over het VKB-congres waarvan de voorbereidingen in volle gang zijn. Het hoofdbestuur is erg blij dat de heer dr. C.P. Veerman bereid is gevonden om als hoofdinspreker te spreken over het thema "Kerk naar vermogen!" Verder zijn er 11 workshops (2 blokken van 6) met de volgende onderwerpen:

- Mevr. Annet van Goor (protestantse gemeente Amersfoort) – Van monument naar rendement
- ABN-AMRO – Bijdragen aan betere waarden
- Dienstenorganisatie Protestantse Kerk in Nederland - Vrijwilligerswerk
- KKA – Boekhouden
- Dienstenorganisatie Protestantse Kerk in Nederland – ANBI
- Pim van Dijk – Kerkinterieur
- Ingenieurs- en architectenbureau Lakerveld - Meerjarenplanning
- Vermeulen – Lichtarchitectuur
- SKG – Digitalisering
- KIA – Duurzame energie
- RPG – mr. Matthijs van Seventer over nieuwe website Kerkbalans en andere aanpak plaatselijke geldwerking.

Na de hoofdinspreker is er een forumdiscussie. Het forum zal bestaan uit de hoofdinspreker dr. C.P. Veerman, dr. A.J. Plaisier, scriba van de synode en drs. H. van der Wal, 2e secretaris van de VKB. Nog niet bekend is wie deze forumdiscussie leidt.

De voorzitter merkt op dat dit congres, naast een vooraanstaand inleider, voor kerkrentmeesters een erg aantrekkelijk programma biedt, dat in het teken van "Geld" staat. Afgesproken wordt dat een flyer van de voorgaande informatie wordt gemaakt die op de komende voorjaarsbijeenkomsten van provinciale afdelingen aan kerkrentmeesters wordt uitgedeeld.

De vice-voorzitter, drs. Cor de Raadt, deelt mee dat er voor de Marsh-Mercer-VKB Award, die dit jaar in het

teken staat van het jaarthema 2014 "Mensen", drie prijzen beschikbaar worden gesteld. De eerste inzendingen om voor deze Award in aanmerking te komen, zijn inmiddels ontvangen.

Gesprek Dienstenorganisatie

Op 9 maart a.s. heeft een delegatie van het dagelijks bestuur een gesprek met het Bestuur van de Dienstenorganisatie. Onderwerpen die zullen worden geagendeerd om te bespreken, zijn o.a.:

- Kansen voor Kerken in relatie tot Kerk op weg naar 2025.
- Bestuurlijke context inzake de z.g. € 1 stichting kerkelijke gebouwen.
- Het niet prolongeren van het OPG-project (ondersteuning plaatselijke geldwerving).
- Materiaalvoorziening Kerkbalansproducten van de Interkerkelijke Commissie Geldwerving.
- Informatie geanonimiseerde gegevens plaatselijke gemeenten uit Fira-bestanden.

Provinciale afdelingen

Tijdens de bijeenkomst van 7 maart a.s. van hoofdbestuur met delegaties van de provinciale afdelingen zal o.m. gesproken worden over Veiligheidszorg kerken.

Het bestuur besluit goedkeuring te verlenen aan het conceptreglement van de nieuw te vormen afdeling Noord-Brabant en Limburg. De algemene ledenvergadering dient het samenvoegen van de bestaande afdelingen nog goed te keuren.

Vervolgens geven de vertegenwoordigers van de afdelingsbesturen een kort overzicht van de activiteiten die zij het komende voorjaar zullen houden.

Website VKB/Kerkbalans

Meegedeeld wordt dat de website geheel is ingericht, maar dat nog niet alle onderdelen operationeel zijn omdat een deel van de gegevens en informatie nog niet toegankelijk is. Dit zal in de komende periode prioriteit krijgen en bureaumedewerkers krijgen hiervoor een training.

Kansen voor Kerken 3.0 – Kerk op weg naar 2025

Drs. Cor de Raadt maakt deel uit van de adviesgroep die betrokken is bij de studie: "De Kerk op weg naar 2025". Hij doet verslag van de zaken die daar aan de orde zijn gekomen. Er is met voortvarendheid gewerkt, maar opvallend is dat de adviesgroep over het idee een enquête onder alle leden van de kerk te houden, zoals die deze week in het nieuws is gekomen, niet geraadpleegd is.

...Heeft de Kerk als instituut haar tijd gehad?!...

Vanuit de Kerk gaat het om vragen als: Hoe ziet de Kerk, die jaarlijks zo'n 60.000 leden verliest, er in 2025 uit, hoe gaan we op weg naar de Kerk van de toekomst en welke uitdagingen komen er op ons af? Het beheer komt

daarbij niet of maar beperkt aan bod.

Binnen ons bestuur leven er gedachten om anders naar beheer voor de toekomst te kijken. Onderzocht moet worden hoe dat in de toekomst op een andere manier kan worden ingericht en er zal verder nagedacht moeten worden hoe de kwaliteiten van verschillende kerkelijke en flankerende organisaties kunnen worden gebundeld tot een nieuwe bovenplaatselijke organisatie ten dienste van de plaatselijke gemeenten.

Daarbij blijft onverkort de insteek van de VKB te opereren vanuit de plaatselijke gemeente, waar het hart van de Kerk klopt. Wat hebben gemeenten, die jaarlijks met ledenverlies te kampen hebben, voor facilitaire ondersteuning nodig om 'gemeente' te zijn. De inventiviteit op plaatselijk vlak wordt nogal eens door de Kerk onderschat. Wanneer gemeenten zelf niet meer in staat zijn zelfstandige gemeente te blijven, gaan zij met omliggende gemeenten samenwerken. Daarvoor zijn verschillende vormen en mogelijkheden denkbaar, tot en met fusie. Het is een proces dat zich van onderaf ontwikkelt en van onderaf ook ondersteund moet worden. Deze problemen laten zich niet centraal oplossen, maar moeten juist vanaf het grondvlak worden opgepakt, uiteraard ondersteund met expertise van de Kerk. En voor die ondersteuning van kerkelijke gemeenten wil de VKB, vanuit haar doelstelling gezien, zich van harte inzetten.

De Kerk kan er dan haar aandacht op richten om de goede Boodschap van hoop, verlossing en toekomst uit te dragen. Een Kerk is heel wat waard, maar dat zal wel juist verstaan en uitgelegd moeten worden. De Kerk zal haar aandacht vooral moeten richten op haar missionaire en diaconale taken. De VKB wil samen met de andere, al dan niet flankerende organisaties, de Kerk en de gemeenten behulpzaam zijn bij het faciliteren op het terrein van beheersvragen op lokaal niveau.

Gebouwen

De voorzitter heeft onlangs een bezoek gebracht aan de leiding van het Catharijneconvent te Utrecht. Men wil een project starten door 100 kerken over het hele land te selecteren in het kader van museaal opzicht. De bedoeling is hiervan ensembles te maken en door publiciteit de belangstelling van het publiek voor het monumentale kerkgebouw te vergroten. De VKB is hierin zeer geïnteresseerd en besloten wordt dat in het najaar van 2015 e.e.a. wordt gecommuniceerd met de provinciale afdelingen.

Alle informatie waarover destijds de SKKN (Stichting Kerkelijk Kunstbezit Nederland) beschikte, zoals de inventarisatie van het kerkelijk niet-museaal kunstbezit, is overgegaan naar het Catharijneconvent. Deze gegevens worden digitaal toegankelijk en gemeenten kunnen straks de gegevens van de eigen gemeente vanaf de website van het Catharijneconvent downloaden.

Het hoofdbestuur neemt met belangstelling kennis van de nieuwe folder van de Stichting Behoud Kerkelijke gebouwen Zuid-Nederland, die haar werkgebied heeft in de afdelingen Noord-Brabant, Limburg en Zeeland. ▶

Mensen

Vacatures/Benoemingen

Met betrekking tot bestaande en komende vacatures besluit het hoofdbestuur:

- drs. T. Goedhart uit Oegstgeest te benoemen tot lid van de Commissie Orgelzaken;
- in de komende vacature G.L. Westerveld in de Ledenraad van Donatus drs. H. van der Wal ter benoeming voor te dragen;
- de vacature Barendrecht in het GOP en GOM even aan te houden, omdat het dagelijks bestuur geen kans heeft gezien hiervoor op korte termijn een geschikte opvolger te benaderen;
- de algemene vergadering van 18 april 2015 voor te stellen:
  1. de heren J.C. Riemersma, drs. H. van der Wal en ir. B.P. de Wit voor een nieuwe periode te herbenoemen;
  2. in te stemmen met het verlenen van dispensatie voor de herbenoeming van de heer W.G. Roseboom tot lid van het hoofdbestuur;
  3. de heer G. Koffeman uit Oudewater te benoemen tot lid van het hoofdbestuur;
  4. de heer C.W. van Tilborg, als zodanig voorgedragen door de besturen van de provinciale afdeling van Noord-Brabant-West en Oost-Noord-Brabant en Limburg, te benoemen tot lid van het hoofdbestuur in de komende vacature door het aftreden van prof. ir. M.J. L. Tierneho.

De vergadering wordt door de voorzitter met dankgebed

gesloten. De volgende vergadering van het hoofdbestuur is op 30 mei a.s.

De heer Roseboom is secretaris van het hoofdbestuur van de VKB.

■ Informatiebijeenkomst over omvang aardbevingsschade

Op 21 mei a.s. is er een gezamenlijke informatiebijeenkomst van de SBKGD met de provinciale afdeling Groningen van de VKB over de aardbevingsschade aan onze (monumentale) kerken.

De bijeenkomst, die om 19.30 uur begint, wordt gehouden in het gebouw De Franse School, naast de Nicolaïkerk in Appingedam, en eindigt rond 21.30 uur.

Sprekers zijn de heren:

- P.G.J. Breukink, directeur van de Stichting Oude Groninger Kerken
  - J. Bekooy, bouwkundige van de stichting
- Als gespreksleider zal fungeren de heer drs. H.(Huib) van der Burg te Bedum, lid van het dagelijks en hoofdbestuur van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer (VKB).

Ook tijdens de voorjaarsvergadering van 23 april a.s. in Haren zal voor deze bijeenkomst aandacht worden gevraagd. De uitnodiging aan de colleges van kerkrentmeesters wordt eind deze maand verzonden.

Christus Is Koningkerk Slikkerveer

Een **goede verstaanbaarheid** in de kerk is niet altijd eenvoudig te realiseren. Door een veelheid aan akoestische factoren is het nodig een professionele en ervaren partner in te schakelen.

Schaapsound is dé leverancier op het gebied van kerkgeluids-installaties, projectie en videoapparatuur en moderne oplossingen voor de kerktelefoon.

Niet alleen door jarenlange ervaring in honderden kerken, maar ook door ons specialisme in het zelf ontwikkelen van hoogwaardige, innovatieve producten. **Zo kunnen we optimaal inspelen op uw specifieke situatie.**

schaapsound

Kaartenmakerstraat 18
2984 CB Ridderkerk
0180-41 46 00

Baileystraat 2a,
8013 RV Zwolle
038-785 19 77

Mussenberg 7
6049 GZ Roermond
0475-33 69 44

www.schaapsound.nl
info@schaapsound.nl

Aspecten bij plaatselijke geldwerving (1)

Hoe benaderen we onze gemeenteleden?

In onderstaand artikel wordt aandacht gevraagd voor de aspecten die van belang zijn om in onze kerkelijke gemeenten een verantwoorde geldwervingsactie, vaak onder de naam "Kerkbalans", op te zetten. Dieper wordt ingegaan op de vraag hoe we de gemeenteleden benaderen. In een volgend artikel bespreken we de praktische uitvoering en de verschillende mogelijkheden van geldwerving.

Als het om geld gaat, weten ze je wel te vinden

Onze samenleving is in hoge mate economisch bepaald. Geld is binnen die samenleving een machtsfactor en concurrentie een vertrouwd verschijnsel. Vele instanties dingen naar de financiële gunsten van de (potentiële) geldgever. In meer of mindere mate houden deze instanties rekening met het gezegde: "Wie betaalt, bepaalt". Marktonderzoek - waarbij de gedragingen van de consument nauwlettend worden gevolgd - heeft grote invloed op de strategie van een organisatie. En consumenten, die gewend zijn voor een product of een dienst te betalen, weten dat. In het bepalen van een keuze voor het een of het ander wegen zij gewoonlijk de kosten en baten berekenend tegen elkaar af. Eenzelfde afweging van voor- en nadelen maken zij als (potentiële) geldgevers. Welke waarden bereiken ze tegen welke prijs wanneer zij deze of gene organisatie financieel ondersteunen? Er is immers keuze genoeg en vanzelf rijst dan de vraag naar het profijt van de gegeven ondersteuning. Dit profijt kan materieel zijn (men ontvangt "waar voor zijn geld") of niet-materieel (ook een "goed gevoel" is een vorm van profijt).

Een plaatselijke gemeente, die om een bijdrage van haar gemeenteleden vraagt, stapt met die vraag een wereld binnen die door anderen zeer professioneel wordt bewerkt. Het getuigt van realiteitszin om te bedenken dat de vraag om financieel bij te dragen voor de instandhouding van de kerkelijke gemeente in de ogen van vele gemeenteleden één van de vele verzoeken van vele

geldwervende instanties is. Het aantal bedelbrieven en acceptgiro's is legio en de kerkelijke gemeente laat zich evenmin onbetuigd in het toezenden daarvan. Voor sommigen zal het feit dat dit verzoek "van de kerk" komt een argument zijn om te geven. Bij het merendeel gaat dat niet op. De omvang van de kerkelijke bijdrage van vele gemeenteleden wijst erop, dat zij de kerkelijke gemeente als geldwervende organisatie geen unieke positie (meer) toekennen en de kerkelijke gemeente, waarvan men lid is, beschouwen als één van de vele concurrerende instellingen op de geldwervingsmarkt.

Ook de kerk vraagt om geld

Als één te midden van vele organisaties en goede doelen probeert de plaatselijke gemeente haar leden te overtuigen van de noodzaak om voor de instandhouding van de gemeente bij te dragen. Zij werft geld en dient daarbij rekening te houden met richtlijnen die voor geldwerving van toepassing zijn. Zij dient evenzeer rekening te houden met het "kerkelijk" karakter van haar eigen geldwerving. Het misstaat de kerk niet om zakelijk te spreken over hetgeen nodig is en efficiënt op haar leden een beroep te doen voor de voortgang van het werk. De soms nog aanwezige gene om hierover te spreken is misplaatst. Vuistregels voor effectieve en verantwoorde vormen van geldwerving zijn ook van toepassing voor de kerkelijke geldwerving. Zo geldt de eis dat publicaties helder en verzorgd dienen te zijn ook voor kerkelijke geldwerving. Wie meent dat een onverzorgd ogend briefje voor de eigen gemeente voldoende

is of wie zich bij het schrijven van teksten niet wil verplaatsen in de lezer, werpt onnodige hindernissen op. Respect voor de lezer en liefde voor de eigen organisatie komen tot uitdrukking in de vorm en keuze van de communicatiemiddelen.

Tegelijkertijd dient bij kerkelijke geldwerving bedacht te worden, dat geld en bezit voor de kerk nooit een doel in zichzelf zijn, maar altijd een middel ter verwerkelijking van de eigenlijke opdracht: getuige te zijn van de liefde van God, die zich in Woord en daad tot de mensen heeft gewend en hen in Jezus Christus menselijk nabij is gekomen. Het Evangelie heeft met héél het leven te maken: financiële en economische factoren zijn daar een onderdeel van. Ook geld staat ten dienste van de Heer en van de evangelieverkondiging. In een gemeenschap, die belijdt dat de Heer der kerk Zijn stempel op het leven heeft gezet, gaat de regel: "wie betaalt, bepaalt" maar zeer ten dele op (het dreigen met inhouding van de kerkelijke bijdrage, getuigt dan ook van een ongeestelijke houding). Bovendien zal zo'n gemeenschap - gesteld in Zijn navolging - de solidariteit hoog in het vaandel voeren. De kerkelijke bijdrage komt niet in de eerste plaats de gever, maar allereerst de kerkelijke gemeenschap ten goede. Door de bijdrage maakt de gever het mogelijk, dat ook anderen - die veel minder of niet (kunnen) bijdragen - voluit delen in de mogelijkheden binnen de kerkelijke gemeente. Er ligt - als het goed is - in onze kerk geen aantoonbare relatie tussen (de omvang van) het bedrag en de aandacht die de gever vanuit de kerkelijke gemeente ontvangt. Het is ►

van onschatbare waarde (en in de samenleving in toenemende mate uniek) dat de kerk na verleende diensten niet altijd een rekening hoeft te verzenden. Samen en solidair dragen de gemeenteleden de lasten voor elkaar. Dat doen zij vrijwillig, al is het verzoek daartoe binnen de kerkelijke gemeenschap niet vrijblijvend.

Mogelijkheden voor de kerkelijke geldwerving

Een kernzin bij de methodiek van de geldwerving luidt: "Mensen geven aan mensen". De meest effectieve benadering is daarom de persoonlijke, omdat mensen bij voorkeur geven aan hen, die ze kennen en vertrouwen. Maar - zo wordt in meerdere publicaties met spijt geconstateerd - vergeleken met andere vormen van communicatie, waarmee velen tegelijk tegen geringere kosten bereikt kunnen worden, is deze methode per benaderde duur en om die reden vaak niet haalbaar. Voor de kerkelijke gemeente - die op vele andere terreinen niet in staat is om de vergelijking met de promotieactiviteiten van andere geldwervende instanties te doorstaan - liggen hier mogelijkheden. Een kerkelijke gemeenschap weet zich nog altijd gedragen door vele vrijwilligers: betrokken gemeenteleden die zich met liefde op allerlei manieren inzetten voor het kerkelijk werk, mensen die aan elkaar een boodschap hebben en dat mede vertalen in de bijdrage van de door hen ter beschikking gestelde tijd.

In de kerk mogen mensen zich gekend weten en willen zij zich ook gekend weten. Het evangelie van Jezus Christus is een persoonlijk appèl. Daarom krijgt de persoonlijke benadering in de kerk het hoofddaccent. Dat geldt voor het pastoraat en voor het diaconaat. Voor de kerkelijke geldwerving geldt dat ook. "Mensen geven aan mensen en niet aan doelen". Dat leidt tot de keuze voor een gerichte en persoonlijke benadering van de leden van de gemeente. Uiteraard zijn daar kosten aan verbonden: in geld (een algemene en aan iedereen verzonden brief is nu eenmaal goedkoper, dan een persoonlijk gericht schrijven) en in tijd (vrijwilligers geven

persoonlijk de brief aan de geadresseerden af en halen een week later de antwoordveloppe op; bovendien is het gewenst om vrijwilligers te instrueren en hen voor te bereiden op te verwachten reacties). Maar het is de moeite waard en het is de kracht van de kerk!

Houdt het persoonlijk

Wie kiest voor een gerichte en persoonlijke benadering van gemeenteleden, zorgt voor een persoonlijke adressering. Het verzoek om bij te dragen wordt niet gericht aan "de bewoners van het pand" of aan "alle leden van onze gemeente", maar aan dit bij name genoemde gemeentelid of gezin. Er moet zorgvuldig gekozen en geadresseerd worden. Vanzelfsprekend houdt de kerkelijke administratie rekening met het gegeven dat binnen een gezin man en vrouw de eigen naam blijven voeren. Er moeten afspraken worden gemaakt ten aanzien van de inwonende meerderjarige kinderen en over de wijze van adressering, wanneer binnen een gezin de één belijdend lid en de ander dooplid is of de één protestants en de ander niet. Geadviseerd wordt om alle meerderjarige gemeenteleden te benaderen in een jaarlijks appèl op de medeverantwoordelijkheid voor de voortgang van het kerkelijk werk in de eigen gemeente.

Wie kiest voor de gerichte en persoonlijke benadering van gemeenteleden, houdt er rekening mee dat niet iedereen hetzelfde is en niet iedereen door dezelfde argumenten wordt aangesproken. In vele gemeenten is tot op heden de stilzwijgende vooronderstelling dat de kerkelijke gemeenschap een homogene doelgroep is, die als zodanig in publicaties benaderd wordt. Men weet wel dat het geen homogene doelgroep is (de doelgroep bestaat immers uit mensen die wel naar de kerk en die niet naar de kerk gaan, die wel hebben bijgedragen in voorgaande jaren en die niet hebben bijgedragen), maar men houdt er bij de geldwerving geen rekening mee. En dus ontvangt ieder gemeentelid eenzelfde brief met het verzoek om bij te dragen - voor de argumentatie is gezocht naar de grootste gemene deler als opwek-

king tot offervaardigheid. Dat is een weinig effectieve methode. De boodschap, gericht aan hen die jaarlijks trouw hun kerkelijke bijdrage overmaken, is een andere ("Ga zo door!") dan die tot hen die op een eerder appèl niet zijn ingegaan ("Ga anders doen!"). Een meelevend lid van de gemeente laat zich aanspreken door argumenten ("de verwarming in de kerk moet worden vernieuwd of het orgel opgeknapt"), die voor een randkerkelijk lid van die gemeente in het geheel niet overtuigend zijn. Toch ontvangen zij dikwijls een gelijklopend verzoek om bij te dragen. Een verzoek dat noodgedwongen op twee gedachten hinkt, omdat in de argumentatie zowel aan gevers als aan potentiële gevers recht moet worden gedaan.

Wie kiest voor de gerichte en persoonlijke benadering van gemeenteleden, verplaatst zich bij het beroep dat op gemeenteleden wordt gedaan in de positie van de gever en vraagt zich af of de gebruikte argumenten hem of haar zouden overtuigen. Het is zeer aannemelijk (en wenselijk) dat dit "zich verplaatsen" zal leiden tot de beslissing om binnen de kerkelijke gemeenschap meerdere doelgroepen te onderscheiden, of - zoals dat heet - aan marktsegmentatie te doen. Het appèl op de vaste gevers heeft een andere toon dan het appèl op hen, die nog niet eerder hebben bijgedragen. Een bijdrage die voor het eerst wordt gegeven, kost meer moeite en vraagt om andere beweegredenen, dan een bijdrage bij herhaling. Het argument, dat de kerkelijke bijdrage ten goede komt aan de instandhouding van de eredienst zal de meelevende kerkganger aanspreken. Het argument, dat de kerkelijke bijdrage ook ten goede komt aan de onderhoudskosten voor het (monumentale) kerkgebouw ter plaatse, zal mogelijk het randkerkelijk gemeentelid tot geven kunnen bewegen. Een persoonlijke en gerichte benadering houdt met dergelijke verschillen rekening en zoekt de goede toon om gemeenteleden aan te spreken en in hun waarde te laten!

Een transparant beleid

Kerkengeld is geld van de gemeente.

■ Protestantse gemeente Tiel verkoopt eigendommen

Het Reformatorisch Dagblad van 5 maart jl. meldt dat de protestantse gemeente van Tiel onlangs besloot de Maartenskerk aan het gebruik te onttrekken. De kerk wordt ondergebracht in een stichting waardoor de mogelijkheid bestaat de kerk voor hoogtijdagen te huren.

Ook besloot de kerkenraad de Schaepermankerk en de pastorie van Wadenoijen te verkopen. Met de gemeenteleden uit Wadenoijen gaat de kerkenraad in gesprek om te zien welke behoefte er is om anders dan nu (binnen de protestantse gemeente Tiel) met omliggende dorpen vorm te geven aan het gemeentezijn. De gemeente zet verder 6 hectare grond met agrarische bestemming en de Gerfkamer te koop. De kerk in Drumpt en het Drumptse Hof blijven met de Caeciliakapel en de Ceciliënhof in gebruik voor diensten en nevenactiviteiten.

Vervolg van pagina 138

Het college van kerkrentmeesters heeft weliswaar als eerste de taak om - in overleg met en verantwoording aan de kerkenraad - zorg te dragen voor de geldwerving (ordinantie 11-2-7), maar de kerkelijke bijdrage wordt niet aan het college van kerkrentmeesters gegeven. Het is en blijft geld dat de gemeente bij elkaar brengt om haar leven en werken mogelijk te maken. De beheerders van dat geld zijn dan ook aan de kerkelijke gemeente verantwoording schuldig over het beheer en de besteding daarvan. Wie geeft, moet zo concreet mogelijk (kunnen) weten waarvoor de bijdrage gebruikt wordt. Verantwoorde geldwerving vraagt om een transparant beleid. En dat niet alleen bij de tegenvallers, maar ook bij de meevallers! Daarom is open voorlichting over het reilen en zeilen van de gemeente en het wel en wee van de financiën een essentieel onderdeel van de plaatselijke geldwerving. Bekendheid leidt tot belangstelling; belangstelling tot acceptatie; acceptatie tot vertrouwen; vertrouwen tot goed-

Met Kerkbalans het jaar rond

April

Voorlopige resultaten publiceren

In vrijwel alle gemeenten zal in april duidelijk zijn welk financieel beeld de actie Kerkbalans te zien geeft. Omdat het van belang is dat gemeenteleden ook op dit punt zo volledig mogelijk worden geïnformeerd, is het denkbaar een publicatie op te nemen in de geest zoals hieronder is vermeld in de "protestantse gemeente van Kerkhuizen".

In de loop van maart waren alle toezeggingen binnen, met een resultaat van € 49.800. Ten opzichte van het vorig jaar betekent dit een stijging van bijna 2 pct., want de toezeggingen bedroegen omstreeks maart vorig jaar € 49.000. Nominaal is er € 800 méér ontvangen, hetgeen erg plezierig is, maar de werkelijkheid is in feite véél positiever.

De gemeente Kerkhuizen, die 900 leden telt, had vorig jaar een aantal toezeggers van 322 die € 49.000 (€ 152 per toezegger) toezegden. Als gevolg van vertrek en overlijden is het aantal toezeggers gedaald met 15, die € 4.000 bijeen brachten. Er zijn, doordat zich enkele nieuwe gezinnen in deze gemeente hebben gevestigd, 5 nieuwe toezeggers bijgekomen die € 800 toezegden. Verder waren er 19 toezeggers die hun bijdrage hebben verlaagd, waarmee een bedrag van € 900 gemoeid was. 120 Gemeenteleden hebben hun bijdrage verhoogd, wat € 4.700 opleverde. De stand van zaken ziet er schematisch als volgt uit:

Aantal toezeggers		Toegezegd
Vorig jaar:	: 322	€ 49.000 (gemiddeld € 151)
Af: door vertrek en overlijden:	15	€ 4.000
	: 307	€ 45.000
Bij:	: 5	€ 800
	: 312	€ 45.800
Af: verlaging toezeggers		€ 700
		€ 45.100
Bij: verhoging door 120 gemeenteleden met		€ 4.700
Situatie per maart 2015:	: 312	€ 49.800 (gemiddeld € 160)

Uit dit overzicht blijkt dat de nominale stijging van de opbrengsten uit Kerkbalans weliswaar bijna 2 pct. was, maar dat de groep toezeggers, die ten opzichte van vorig jaar gedaald is, bij vergelijking met de gemiddelde toezegging bijna 6 procent méér heeft gegeven. Anders gezegd: het bijdragenniveau van de gemeenteleden is aanmerkelijk positiever dan vorig jaar. Dat is een compliment waard aan de gemeenteleden die er gezamenlijk voor gezorgd hebben dat dit mooie resultaat kon worden bereikt.

will en goodwill tot steun. Anders gesteld: de kennis, die mensen bezitten of verwerven, beïnvloedt hun houding en geefgedrag. Alleen zij die geregeld op de hoogte worden gebracht, zijn wezenlijk te motiveren tot betrokkenheid en bijdragen. Daarom behoren geldwerving en voorlichting permanent hand in hand te gaan. Niet alleen in de periode rond de actie Kerkbalans, maar het hele jaar door. Door

middel van een regelmatig verschijnende nieuwsbrief of een vaste rubriek in het kerkblad wordt de gemeente op de hoogte gebracht van het verloop van de uitgaven en inkomsten. Het zal niet altijd gelezen worden. Het maakt wel duidelijk dat het toevertrouwde geld door het college van kerkrentmeesters zorgvuldig wordt beheerd en dat dit college daarover transparant wil communiceren.

Het culturele erfgoed van Nederland in woord, kaart en beeld

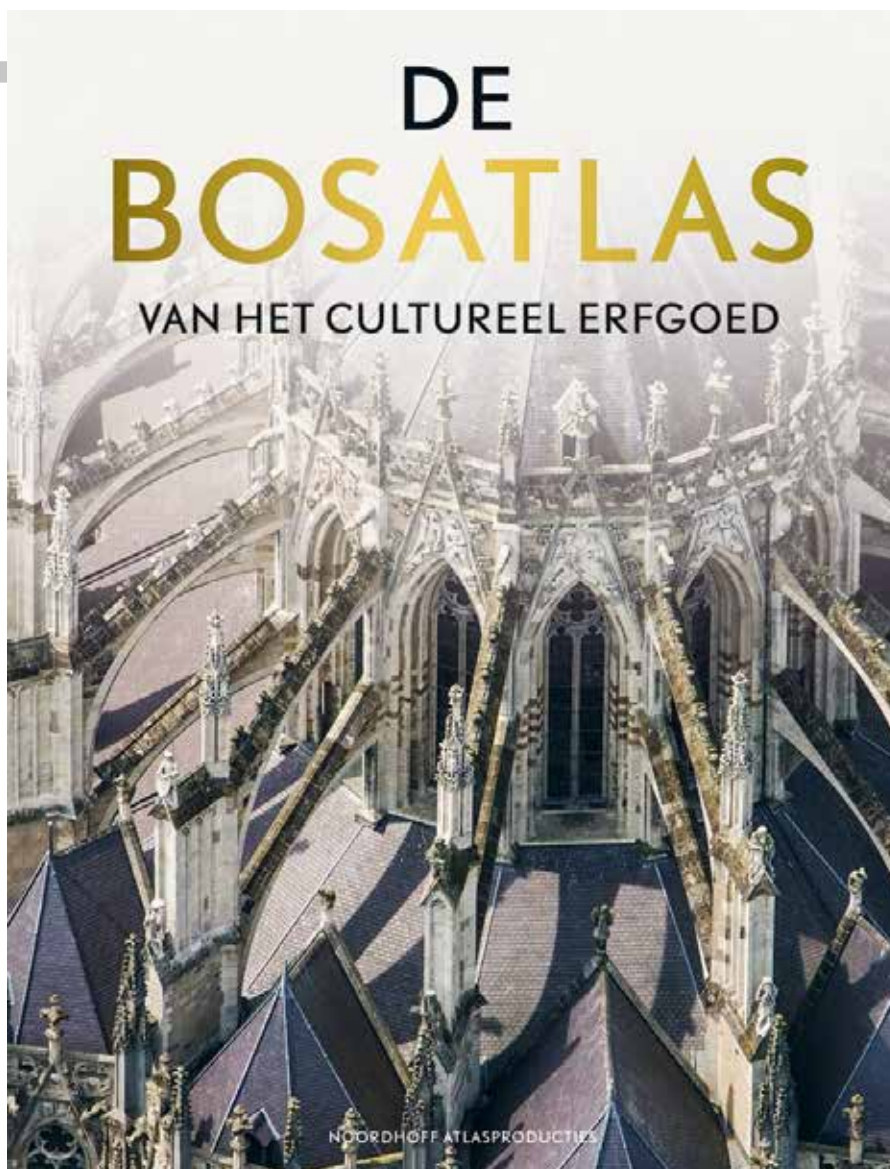
Dr. J. D. Th. Wassenaar

Het kan niemand ontgaan zijn: de verschijning van De Bosatlas van het Cultureel Erfgoed. Elke zichzelf respecterende krant heeft er uitvoerig aandacht aan besteed. Terecht, vind ik. Om inderdaad voor mijzelf te spreken: ik beschouw het boek als een van de mooiste uitgaven die ik ooit in handen heb gehad. Nadat ik het doorgebladerd had, dacht ik even: ik ga nooit meer naar het buitenland op vakantie, want wat is er in ons eigen land op cultureel gebied nog veel te ontdekken!

De Bosatlas van het Cultureel Erfgoed telt twintig hoofdstukken. Samen geven ze een fraai overzicht van wat in ons land tot stand gebracht is. Ik geef de titels van die hoofdstukken even door, zodat u een indruk van de inhoud van het boek krijgt: ontgonnen land, leven met water, wonen in de stad, boeren en vissers, bodemschatten, werkplaatsen en fabrieken, handel, verkeer en vervoer, nutsvoorzieningen, verdediging, zorg, levensbeschouwing, macht en gezag, onderwijs en wetenschap, vermaak en cultuur, herdenken, verzamelen, erfgoed in het buitenland, erfgoed per stad en registers.

In dit blad past bijzondere aandacht voor levensbeschouwing. In het betreffende hoofdstuk wordt aandacht besteed aan:

- Prehistorie en Romeinse tijd. Dan gaat het over hunebedden, over grafheuvels, over veenlijken en over tempelresten en altaarstenen uit de Romeinse tijd.
- Middeleeuwse kerken. Dan gaat het over de kerstening van ons land, over bouwstijlen ('van basiliek naar kerk', romaans en romanogotisch en gotisch), over de mis en over de heiligenverering.
- Kerken vanaf de Reformatie. Dan gaat het over 'Het Woord centraal', over het sobere interieur van reformatorische kerken, over de overgang van katholiek naar protestants en over de latere katholieke emancipatie.
- Duizend jaar kerkenbouw. In deze paragraaf worden zes

bijzondere kerken beschreven en afgebeeld.

- Orgels. Dan gaat het over het historische orgel als concertinstrument en als instrument voor de begeleiding van gemeentezang en over buitenlandse orgelbouwers die in ons land actief geweest zijn.
- Kloosters. Dan gaat het over de middeleeuwse kloosters en de lotgevallen daarvan na de Reformatie, over de nieuwe bloei van het kloosterleven vanaf het midden van de negentiende eeuw en over de ontkerkelijking na 1960.
- Joods erfgoed. Dan gaat het over 'joods Amsterdam' en over het joods leven in de mediene, het gebied buiten Amsterdam.
- Processies en bedevaartplaatsen. Dan gaat het over de Stille Omgang in Amsterdam, over kruiswegstaties, over Lourdes grotten, over Calvariebergen, over processieparken en over

bedevaartplaatsen, uiteraard vooral in het zuiden van ons land.

- Begraven en cremeren. In deze paragraaf wordt bij wijze van voorbeeld aandacht gevraagd voor drie kerken, twee begraafplaatsen en een crematorium.
- Markante monumenten en musea. Het betreft een lijst met bijzondere plekken op levensbeschouwelijk terrein en een overzicht van musea voor wie meer wil weten.

De Bosatlas van het Cultureel Erfgoed is een deskundig geschreven naslagwerk met meer dan 1000 schitterende afbeeldingen en honderden kaarten. Een lust voor het oog! De Bosatlas van het Cultureel Erfgoed is een uitgave van Noordhoff Atlasproducties te Groningen. Het boek kwam tot stand in nauwe samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. ISBN 9789001120108; hardcover; 416 p. Prijs: € 119,95.

Nieuws uit de provincies

R.M. Belder

Het bestuur van de afdeling Drenthe hield het afgelopen najaar twee regiobijsamenkomsten, namelijk op 17 november in Sleen en op 20 november in Smilde. Daar sprak mr. J. Broekhuizen, werkzaam bij de afdeling juridische zaken van het Landelijk dienstencentrum en secretaris van CIO-K, over de ANBI in relatie tot onze kerkelijke gemeenten. Na de pauze sprak de heer S. Kadijk, directeur van Donatus, die vergezeld was van de heer D. Spaen, over verzekeringen en de vrijwilliger. Onderstaande impressie is van de bijeenkomst in Sleen die in de Koepelkerk werd gehouden en door circa 45 aanwezigen werd bijge-

M.W. Volders

woond.

De bijeenkomst werd geopend door mevr. M.W. Volders, voorzitter van de afdeling Drenthe en lid van het hoofdbestuur van de VKB. Zij leest een passage uit Jesaja 58 vanaf vers 6 en gaat daarna voor in gebed. Hierna geeft zij het woord aan de heer Broekhuizen.

Convenant en consequenties daarvan

De heer Broekhuizen deelt mee dat het CIO (Interkerkelijk Contact in Overheidszaken), een organisatie waarbij 31 kerkgenootschappen zijn

aangesloten, het ANBI-dossier behartigt. Dat heeft ertoe geleid dat de Protestantse Kerk in Nederland en al haar zelfstandige onderdelen, zoals gemeenten, diaconieën en classes, sinds 1 januari 2008 Algemeen Nut Beogende Instellingen zijn. Dat is vastgelegd in een z.g. Groepsbeschikking ANBI.

Het belangrijkste voordeel van deze ANBI-status is dat giften, legaten en erfstellingen zijn vrijgesteld van schenk- en erfbelasting en dat restitutie plaatsvindt van energiebelasting. Ook annexe kerkelijke stichtingen b.v. Stichting Vrienden van de Dorpskerk, Stichting kerkelijk jeugdwerk, e.d. vallen daaronder. De verplichtingen die uit het convenant voortvloeien, zijn dat er een goede controle is die het RCBB verricht doordat het RCBB begroting en jaarrekening van de gemeenten inziet, dat de bestuurders geen vergoeding ontvangen, er geen vermogensaanwas is en dat bestuurders van onbesproken gedrag zijn. Dit laatste zal niet door het RCBB gecontroleerd worden.

In 2013 is in regelgeving vastgelegd

Mr. J. Broekhuizen

dat ANBI-instellingen meer transparant moeten zijn. Dat wil zeggen dat zij meer aan het publiek moeten laten zien wat hun doelstelling is, wat de activiteiten zijn en hoe hun financiën zijn. Omdat de kerkge-

nootschappen o.a. een bijzondere positie hebben in het Nederlandse rechtspersonenrecht, zij niet in het handelsregister staan ingeschreven en nu via een groepsbeschikking als ANBI zijn aangewezen, hebben zij tot 1 januari 2016 de gelegenheid hun transparantie op orde te hebben.

Wat moet er online te vinden zijn?

De heer Broekhuizen zet vervolgens uiteen wat er zoal op de website online geregistreerd moet worden. Dat betreft:

- De naam van de gemeente. Dat moet altijd de officiële naam zijn zoals de kerkorde die in ordinarie 2-11 voorschrijft.
- Het RSIN of fiscaal nummer. Dit wordt landelijk geregeld via het CIO. Gemeenten die hier nog niet over beschikken moeten hieraan zelf niets doen.
- Contactgegevens. Volstaan kan worden met het postadres van het kerkelijk gebouw of het postbusnummer. Dus in verband met privacy geen naam en adres van natuurlijke personen noemen.
- Bestuursamenstelling. Volstaan kan worden met de informatie dat b.v. de kerkenraad uit 7 personen en het college van kerkrentmeesters uit 3 personen bestaat.
- Beleidsplan van de gemeente. Iedere gemeente behoort volgens de kerkorde (ord. 4-7-1) over een beleidsplan te beschikken. In dit verband kan met een link verwezen worden naar de website van de landelijke kerk waarvan de tekst zonder meer kan worden overgenomen.
- Beloningenbeleid. Hiermee wordt bedoeld de rechtspositie van predikanten en kerkelijk werkers, zoals die in generale regelingen is geregeld, en de rechtspositie van kerkelijke

medewerkers (kosters, organisatoren). Ook hiervoor kan verwezen worden naar de website van de Protestantse Kerk in Nederland. Indien men leden van een college of kerkenraad, die als regel geen beloning of vergoeding ontvangen omdat zij hun werkzaamheden pro deo verrichten, toch een vergoeding willen verstrekken in de vorm van de vrijwilligersvergoeding van maximaal € 1.500 per jaar, dan moet dat in de begroting en jaarrekening opgenomen worden. Een vrijwilligersvergoeding op papier ontvangen die later z.g. wordt teruggestort aan de kerkelijke gemeente, zodat deze dan als aftrekpost wordt beschouwd, kan lastig zijn.

- Doelstelling van de gemeente. Gebruik kan worden gemaakt van de tekst zoals die in de Romeinse artikelen van de kerkorde is weergegeven.
- Verslag van de uitgeoefende activiteiten. Volstaan kan worden met een jaarlijkse samenvatting van de activiteiten die van de kerkelijke gemeente zijn uitgegaan.
- Financiële verantwoording. Voor kerkelijke gemeenten geldt dat zij een verkorte staat van baten en lasten opneemt. In plaats van kosten pastoraat, is het aan te bevelen om "Bestedingen pastoraat" te noemen. De Protestantse Kerk in Nederland heeft binnenkort een model beschikbaar, zodat gemeenten die zelf kunnen invullen. De balans wordt niet gepubliceerd.
- Een beknopt overzicht van voorgenomen bestedingen en een toelichting daarop, een soort begroting eigenlijk.

Voorkom problemen!

De meeste gemeenten hebben zelf een website, zodat zij die de teksten zelf kunnen aanbrengen. De gemeenten die (nog) geen website hebben, kunnen gebruik maken van een verzamelwebsite, waarvoor vaak een vergoeding verschuldigd is. Misschien kan dit regionaal worden aangepakt.

Verdere informatie over de ontwikkelingen van de ANBI en de kerken is te vinden op website van de Kerk, www.protestantsekerk.nl/anbi en op

de website van de Belastingdienst www.belastingdienst.nl

Wat gebeurt er nu wanneer gemeenten en diaconieën per 1 januari 2016 hun zaken op het gebied van de ANBI-regelgeving niet op orde hebben. De heer Broekhuizen is daar erg helder in:

- De Belastingdienst kan dan bepaalde onderdelen uit de groepsbeschikking in het kader van vrijstellingen en fiscale voordelen verwijderen.
- Verder kunnen kerkrentmeesters en andere beheerders op grond van ordinantie 11-28 van de kerkorde hoofdelijk aansprakelijk gesteld worden.

Daarom is zijn dringend advies: Voorkom dit te allen tijde!

Tenslotte vertelt de heer Broekhuizen nog iets over het validatiestelsel. Uit de brief d.d. 17 oktober 2014 aan de Tweede Kamer staat namelijk dat een commissie begin dit jaar een advies heeft opgesteld over de vraag op welke wijze het validatiestelsel filantropie een verplicht karakter kan krijgen. Vervolgens is besloten dat de normen van het validatiestelsel filantropie een verplicht karakter krijgen. Kerkgenootschappen dienen hieraan, gelet op hun eigenstandige positie, een eigen invulling te geven. Een gedragscode heeft ieder kerkgenootschap wel, want elk kerkgenootschap heeft een kerkorde waarin o.m. regels zijn vastgesteld over bestuursamenstelling en termijn, bevoegdheden en het toezien daarop, interne geschillenbeslechting en tuchtrechtspraak, aldus de heer Broekhuizen.

Zorg voor verzekeringen

Na een korte discussie en een hierna volgende pauze, krijgt de heer Kadijk gelegenheid informatie te verstrekken over de vrijwilligersverzekering en de voorziening die de overheid daarvoor heeft getroffen. De heer Kadijk deelt mee dat in 2008 in het parlement gesproken is over het feit dat de overheid een taak heeft iets te doen voor de vrijwilligers die een steeds grotere rol in onze samenleving vervullen. De overheid stelde geld beschikbaar aan de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en die richtte zich

tot de burgerlijke gemeenten met de mededeling dat zij vrijwilligers in hun gemeente tegen een bepaalde premie via de koepel van de VNG kunnen verzekeren. Ook kleine instellingen die aan bepaalde criteria voldoen, waaronder kerkelijke gemeenten, kunnen onder deze regeling vallen.

De achtergrond is dat er een parapludekking is wanneer de vrijwilliger, die zich inspant om voor een bepaalde instelling of organisatie bepaalde werkzaamheden te verrichten, iets overkomt. Het uitgangspunt is dat iedereen zelf opdraait voor geleden schade, tenzij kan worden aangetoond dat een

S. Kadijk
ander daaraan schuld heeft.

In feite moet de voorziening die door de overheid wordt geboden, als een soort vangnet worden gezien. Want primair blijft iedere organisatie verantwoordelijk om voor haar medewerkers of vrijwilligers voorzieningen te treffen. Een kerkelijke gemeente sluit een ongevallenverzekering, bij Marsh-Mercer (VKB) dan wel bij Donatus, voor haar vrijwilligers af uit een soort morele aansprakelijkheid jegens deze personen. Wettelijk is men dat niet verplicht, maar omdat deze personen zich inzetten voor b.v. de gemeente of de parochie, is het uit het oogpunt van verstandig beheer belangrijk wanneer men hiervoor dit soort verzekering afsluit.

Dubbele verzekering

De heer Kadijk wijst er op dat men soms in kerkelijke kring overweegt de eerder gesloten ongevallenverzekering op te zeggen omdat men onder de gratis verzekering valt van de burgerlijke gemeente die deze

De aanwezigen in Sleen op 17 november 2014

via VNG heeft afgesloten. Dubbele verzekering is vanzelfsprekend overbodig, maar wat is de praktijk? De via VNG gesloten verzekering biedt een beperkte dekking voor een bedrag bij overlijden en een bedrag bij blijvende invaliditeit als gevolg van een ongeval. Tijdelijke arbeidsongeschiktheid is onder deze polis niet gedekt.

Maar elke ongevallenpolis kent een clause (de Gliedertaxe) waarin vermeld wordt welk percentage van de verzekerde som wordt vergoed voor b.v. het gemis van een arm of been of het gemis van een oog. Zo kan er in de Gliedertaxe vastgelegd zijn dat bij verlies van een vinger 5 pct. van het verzekerd bedrag wordt uitgekeerd of bij verlies van het gehoor er 65 pct. wordt uitbetaald. De uitkering die deze polis van de burgerlijke gemeente bij verlies van een vinger biedt, bedraagt dan slechts enkele honderden euro's. Wanneer een gemeente, via Marsh-Mercer of Donatus een verzekering afsluit en daarbij een keuze kan doen in de hoogte van de verzekerde bedragen, is dit voor gedupeerde veel aantrekkelijker.

De heer Kadijk zet het verschil uiteen tussen een schadeverzekering, die uitsluitend de opgelopen schade onder inhouding van eventuele eigen risico's uitkeert, en een sommenverzekering zoals de ongevallenverzekering. Bij laatstgenoemde verzekering wordt een tevoren afgesproken verzekerde som uitgekeerd ongeacht of en zo ja hoe

groot eventuele schade is. Dus bij o.a. een ongevallenverzekering is het punt van dubbele verzekering niet aan de orde. De betreffende persoon krijgt, wanneer er twee verzekeringen lopen, dan uit beide polissen de afgesproken verzekerde som uitbetaald.

Verzekering voor leegstaande kerken

Hierna deelt de heer Kadijk mee dat door Donatus sinds kort een nieuw product op de markt is gebracht, namelijk een verzekering voor leegstaande kerken. Donatus biedt nu ook een verzekering aan voor leegstaande kerken. Donatus heeft gemerkt dat het door de crisis langer duurt voordat leegstaande kerkgebouwen worden verkocht. Ondertussen loopt een parochie of gemeente wel risico's. Men moet nog steeds als een goed huisvader voor deze kerkgebouwen zorgen. Maar mocht zo'n gebouw uitbranden, dan is het niet zeker dat er tot herbouw zal worden overgegaan, zo stelt de heer Kadijk.

De nieuwe verzekering is speciaal bedoeld voor gebouwen die bij grote schade niet zullen worden hersteld.

Rijksmonumentale kerkgebouwen komen hiervoor niet in aanmerking omdat hiervoor andere regels gelden.

De premie is veel lager en bedraagt circa 35 á 40 procent van de huidige premie. Het verzekerd bedrag daalt jaarlijks met 10 procent. De verzekering dekt onder meer de extra

sloop- en saneringskosten. Ook is men voortaan gedekt voor schade na storm, brand of blikseminslag. Indien het college van kerkrentmeesters in voorkomende gevallen besluit van deze verzekeringsmogelijkheid gebruik te maken, is het ook gewenst dat het RCBB hierover zijn mening geeft.

Tenslotte deelt de heer Kadijk mee dat bij Donatus wordt nagedacht op welke wijze de premie fors zou kunnen dalen. Dat zou mogelijk zijn wanneer er bij iedere schade een eigen risico geldt van € 25.000. In dat geval zou de premie met circa 35 procent kunnen dalen. In antwoord op de vraag hoe de aanwezigen hier tegenover staan wordt gesteld dat dit sterk afhankelijk is van de eigen vermogenssituatie.

Na een korte discussie en een rondvraag die geen bijzonderheden oplevert, sluit de voorzitter deze bijeenkomst met het voorlezen van een gedicht.

DIACONIEËN KUNNEN OOK GEBRUIK MAKEN VAN COLLECTIEVE VERZEKERINGEN BESCHIKBAAR GESTELD DOOR DE VERENIGING VOOR KERKRENTMEESTERLIJK BEHEER

De VKB biedt haar leden al jarenlang de mogelijkheid om zich goed te verzekeren tegen verschillende risico's die zij lopen. Samen met verzekeringsmakelaars Mercer en Marsh zijn daarvoor verschillende collectieve verzekeringscontracten ontwikkeld. Deze verzekeringen zijn ondergebracht bij Turien & Co Assuradeuren.

Minder bekend is dat ook diaconieën gebruik kunnen maken van de collectieve verzekeringen. Vaak wordt gedacht dat diaconieën geen risico lopen. Niets is minder waar. Ook zij behoren geld dat verloren kan gaan als gevolg van diefstal, inbraak of overval.

Daarnaast zijn mensen namens en voor diaconieën aan het werk en kunnen letsel oplopen tijdens die werkzaamheden. Of zij brengen anderen schade toe bij die werkzaamheden. Hiervoor kan de diaconie aansprakelijk zijn.

De verwachting is dat liefdadigheidswerk binnen de kerkelijke gemeenten een grotere rol gaat spelen omdat burgerlijke gemeenten sinds 1 januari 2015 met de invoering van Wet maatschappelijke ondersteuning verantwoordelijk zijn geworden voor het ondersteunen van de zelfredzaamheid van mensen. Met deze veranderingen is de verwachting dat steeds meer mensen geholpen worden door andere mensen uit hun directe omgeving waaronder de kerk.

Om het vermogen van leden van de VKB danwel diaconieën te beschermen, kunnen veel van de risico's die zij lopen door middel van een verzekering worden verminderd. In het volgende schema ziet u een aantal van de verzekeringsmogelijkheden voor diaconieën.

Consequenties

Meeverzekerd onder de polis van de PG/HG:

- Diaconie is als medeverzekerde vermeld in de polis van de PG/HG.
- Geen eigen polisdocument, waardoor de diaconie geen zicht heeft in wat is verzekerd.
- Het verzekerde bedrag is het maximale bedrag dat verzekerd is voor alle onder de polis verzekerde rechtspersonen.
- Geen dekking onder de aansprakelijkheidsverzekering als verzekerden elkaar schade toebrengen.
- Bij een geschil tussen verzekeringnemer (HG/PG) en (mede)verzekerde (onder andere diaconie) kan alleen de verzekeringnemer een beroep doen op de rechtsbijstandverzekering. In andere geschillen kan een medeverzekerde alleen met toestemming van de verzekeringnemer een beroep op de verzekering doen.
- Premiebetaling door de PG/HG.

Diaconie heeft een eigen polis:

- De diaconie ontvangt een polis op het eigen correspondentie adres.
- Heeft zelf zicht op wat verzekerd is.
- Het verzekerde bedrag is het maximale bedrag dat verzekerd is voor de diaconie.
- Dekking onder de aansprakelijkheidsverzekering als verzekerden elkaar schade toebrengen.
- Premiebetaling door de diaconie.

Informatie over de aangeboden verzekeringsvormen en het aanvragen van offertes, vindt u op de website: www.vkb-verzekeringen.nl

Verzekeringvorm	Automatisch meeverzekerd onder polis van PG/HG*	Mogelijkheid meeverzekeren onder de polis van de PG/HG*	Mogelijkheid eigen polis
Aansprakelijkheid		•	•
Rechtsbijstand		•	•
Geldswaarden		•	•
Bestuurders-aansprakelijkheid		•	•
Ongevallen		•	•

* protestante gemeente/hervormde gemeente

Kerkrentmeesters en diakenen, let op uw polissen!

Periodiek contact met onze verzekeringstussenpersoon leverde een nader overleg op over de wijze waarop de gemeenten en de diaconieën het beste hun verzekeringen kunnen regelen.

In de Protestantse Kerk in Nederland zijn zowel de plaatselijke gemeente als de bij de gemeente horende diaconie elk zelfstandig rechtspersoon, met eigen rechten en plichten. Zij hebben elk verschillende activiteiten en de daarbij horende belangen om bepaalde risico's te verzekeren.

Verzekeringsmaatschappijen gaan er daarom niet stilzwijgend van uit dat een verzekeringspolis van de gemeente automatisch ook is afgesloten voor de diaconie.

Dit laatste is veelal wel het geval voor verenigingen, groepen of activiteiten die van nature als onderdeel van het gemeentelijk leven beschouwd worden. Zo bijvoorbeeld een jeugdvereniging, een koor of een begraafplaats, waarvan het uitgangspunt is dat zij als onderdeel van de gemeente gelden en dat de daaraan verbonden risico's dus begrepen zijn in de risico's van de gemeente waarvoor de verzekering is afgesloten.

Ten opzichte van de diaconie is er echter, zoals gezegd, een verschil. De reden is niet alleen dat zij, ondanks haar verbonden zijn met de gemeente, een afzonderlijke rechtspersoon is met een eigen vermogen, maar ook dat zij als diaconie een andere taak heeft dan het beheer van de gemeenteorganisatie. Zij heeft daarbij een aparte positie tegenover de gemeenteleden en de personen en instanties binnen en buiten de kerk. Het belang daarvan blijkt als er op welke wijze dan ook sprake is van schade of aansprakelijkheid en er een beroep op de verzekeraar moet worden gedaan. Daarom beschouwt de verzekeraar de diaconie als aparte verzekerde met een eigen bestuur en eigen activiteiten, voor wie een eigen risicobeoordeling en acceptatiebeleid geldt.

Dit onderscheid komt het duidelijkst tot uiting indien er een afzonderlijke polis voor de diaconie wordt gehanteerd. Ingeval men echter om bepaalde redenen wenst dat er niettemin één gezamenlijke polis wordt afgesloten dan dienen daarin uitdrukkelijk de namen van elk van beide als verzekerde partijen te worden vermeld. Het onderscheid moet duidelijk zijn.

De verzekeringstussenpersoon gaat ervan uit dat er een keuze gemaakt wordt:

- of in de plaatselijke situatie volstaan kan worden met het apart vermelden van de diaconie, als "medeverzekerde" in de polis van de gemeente,
- of dat er een afzonderlijke polis gewenst is op naam van de diaconie zelf.

Zie de publicatie van Mercer-Marsh hiernaast (pagina 144) over de verschillende mogelijkheden en neem zo nodig contact op via de VKB.

Namens het hoofdbestuur van de VKB,

mr. P. A. de Lange, voorzitter
W.G. Roseboom, secretaris

■ Voorlichtingsboekje "Ruimte"

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

RUIMTE

Leverbaar is het boekje "Ruimte" dat voor verschillende doeleinden geschikt is. In de eerste plaats kan het gebruikt worden voor de belijdeniscatechisanten om hun informatie te geven over de financiële behoefte van kerk en plaatselijke gemeente, over de bestuurlijke opbouw van de kerk, enz.

Verder is dit boekje uitermate geschikt om uit te reiken aan de vele vrijwilligers die zich voor de plaatselijke gemeente inzetten.

Tenslotte kan dit boekje op gemeenteavonden gebruikt worden om informatie te geven over de gehele organisatie van kerk en gemeente.

"Ruimte" is een fraai geïllustreerd boekje, dat informatie biedt die van belang is voor alle leden, die wat meer over kerk en gemeente dienen te weten.

De prijs voor dit boekje, dat sinds eind maart jl. in full color is uitgevoerd, bedraagt € 1,00 exclusief verzendkosten en BTW. Bestellen kan via de webshop door in te loggen op de website www.kerkrentmeester.nl, per e-mail aan j.zwep@kerkrentmeester.nl of per telefoon 078-63 93 665

Het inmiddels afgebroken centrum van de voormalige gereformeerde kerk van Abcoude

Een van de kenmerkende aspecten van monumentale kerkgebouwen is wel dat ze al eeuwenlang het beeld bepalen van onze dorpen en steden. Aan zowel het exterieur als het interieur is af te lezen dat de tijd niet heeft stilgestaan. Een kerkgebouw en daarmee samenhangend het interieur is geen statisch geheel maar het is gegroeid in de loop van de tijd. Kerkgebouwen zijn bepalend voor het beeld dat wij hebben van de geschiedenis.

Wie denkt bij Willem van Oranje niet aan de Nieuwe kerk te Delft en zijn grafmonument dat zich daar bevindt? Bij 'Synode van Dordrecht' denken wij aan de Grote Kerk in die plaats en aan de uitgave van de Statenbijbel waartoe besloten werd? Grafmonumenten van talloze nationale helden en gedenktekens bij belangrijke gebeurtenissen bevinden zich ook vaak in kerken. Daarnaast bevinden zich nog grote hoeveelheden roerende voorwerpen in het interieur die een gebouw nader karakteriseren. Het belang van kerkgebouwen kan niet genoeg benadrukt worden.

Verdwijnen van kerken en interieurs

Een van de kenmerkende aspecten van onze tijd is dat wij met onze technische en financiële middelen in staat zijn om kerkgebouwen weer volledig van de aardbodem te doen verdwijnen. Zelfs de plek is vaak niet meer terug te vinden. Zo grondig als vandaag de dag gebouwen gesloopt kunnen worden om vervolgens vervangen te worden door nieuwe constructies, was eeuwenlang ondenkbaar.

Een dergelijke grondige aanpassing van de interieurs van kerken is ook eigen aan onze tijd. Onze kennis van de ontwikkeling van kerkinterieurs is niet alleen gebaseerd op dat wat al eeuwen bewaard is, maar ook op sporen van wat vroeger aanwezig was.

Vandaag de dag zijn we echter in staat om interieurs zodanig te strippen dat sporen volledig worden uitgewist. Het is maar de vraag of generaties na ons zitten te wachten op onze gemoderniseerde kerkinterieurs.

Evenwichtige keuzes

Het is daarom van belang dat bij de herinrichting van kerken ten behoeve van een multifunctioneel gebruik zorgvuldige keuzes worden gemaakt. Voorkomen moet worden dat wat in eeuwen tot stand is gekomen in kort tijdsbestek voor- goed en definitief verloren gaat. Het gaat om het zoeken van een balans tussen wensen ten aanzien van de liturgie, multifunctioneel gebruik en het handhaven van onderdelen die al eeuwenlang deel uitmaken van het kerkinterieur.

Welke onderdelen zijn nu van belang en moeten in het gebouw blijven en welke kunnen vervangen worden? Inzicht in de culturele en historische waarde van het erfgoed is hierbij een vereiste. Het is de basis voor het maken van weloverwogen keuzes.

Museum Catharijneconvent deelt uw zorg

Museum Catharijneconvent is het nationale museum voor christelijke kunst en cultuur. Het museum is ook het kenniscentrum van en voor kerken. Het richt zich niet alleen op

Het kruis uit de voormalige gereformeerde kerk van Abcoude dat nu in de Dorpskerk is geplaatst

de collecties in het museum maar ook op de inventarissen in kerkgebouwen. Erfgoed specialisten in dienst van het museum kunnen u helpen bij het beheer van de kerkinventaris. Zij kunnen voor u vaststellen wat de belangrijkste voorwerpen zijn.

De dienstverlening van Museum Catharijneconvent is divers en richt zich op:

- advies bij behoud en beheer;
- inventarisatie en selectie;
- herbestemming en afstoting.

Inventarisrapport

Voor een goed beheer is een inventarisrapport onmisbaar. Een inventarisrapport kan helpen bij controle van de kerkinventaris. Het geeft inzicht in belangrijk erfgoed en kan telkens opnieuw geraadpleegd worden. Zo functioneert het vaak als informatievoorziening bij open dagen. Ook bewijst het zijn nut bij verzekering en calamiteiten en bij herbestemming van voorwerpen.

De rapporten die destijds gemaakt zijn door de Stichting Kerkelijk Kunstbezit Nederland (SKKN) zijn nu digitaal op te vragen bij Museum Catharijneconvent te Utrecht. Kerken die nog geen rapport hebben, kunnen daartoe alsnog opdracht geven. Ook kunnen vrijwilligers binnen een gemeente zelf aan de slag gaan met assistentie vanuit het museum. Hiervoor is het programma Kerkcollectie digitaal ontwikkeld. Daarover leest u meer in een volgend nummer van "Kerkbeheer". Door het delen van beschikbare kennis is het mogelijk het belangrijke erfgoed in kerken te bewaren voor de toekomst en bewustzijn daarvan te vergroten.

Voor meer informatie: M. Blokhuis, erfgoed specialist voor het protestantisme, m.blokhuis@catharijneconvent.nl

Herinneringen aan Theo Leene

Th. J. Leene

Op maandag 9 maart 2015 overleed op 80-jarige leeftijd de heer Theo Johan Leene uit Loosdrecht. Theo Leene was van begin 1990 tot 2005 de stuwende kracht van het Landelijk Verband van Commissies van Beheer van de Gereformeerde Kerken in Nederland (LVCB).

Toen Theo Leene op 55-jarige leeftijd als luitenant-kolonel bij de Luchtmacht met vervroegd pensioen ging, was hij er niet de man naar om op zijn lauweren te gaan rusten. Hij was al vele jaren betrokken bij de gereformeerde kerk van Nieuw-Loosdrecht en vanuit die betrokkenheid stelde hij zijn diensten beschikbaar voor het werk van het LVCB. Het LVCB was de evenknie van de vroegere Vereniging van Kerkvoogdijen en dus één van de voorgangers van de huidige Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer.

Theo Leene werd administrateur van het LVCB, hetgeen betekende dat hij de toenmalige commissies van beheer van advies diende bij vrijwel alle beheerszaken. Vanuit het LVCB nam hij zitting in het kostenoverleg waar de rechtspositionele aspecten van de kosten-beheerder werden besproken en waarin hij een belangrijke bijdrage had. Omdat de heer Leene met alle beheerszaken van de commissies van beheer bezig was, was hij ook het aanspreekpunt van de leden van het LVCB. In het maandblad "Administratie en Beheer" van het LVCB zijn er talrijke artikelen van zijn hand te lezen. Publicaties over ingebruikname van kerken, pensioenregelingen kosters, arbeidsvoorwaardenregeling voor

kosters, plaatselijke geldwerving en tal van andere beheerszaken waarover hij schreef. Theo Leene vervulde de functie van administrateur van de LVCB tot 2002 en werd daarna bestuurslid van het LVCB. Ook de plaatselijke geldwerving had zijn interesse en daarom nam hij namens het LVCB ook zitting in de Interkerkelijke Commissie Geldwerving die jaarlijks de actie Kerkbalans voorbereidt en coördineert. Toen de Hervormde Commissie Geldwerving, die door het Moderamen van de generale synode van de Nederlandse Hervormde Kerk was ingesteld, in verband met het Samen-op-Weg-proces een Sectie Geldwerving SOW-kerken werd, trad Theo Leene ook tot deze commissie toe. De laatste jaren, voordat de huidige Raad voor de Plaatselijke Geldwerving werd gevormd, was hij secretaris van deze Sectie Geldwerving.

Ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het LVCB in 2002 schreef hij een gedenkboekje met als titel "Kerk in een veranderend getij". In zijn slotwoord schrijft hij: "Het LVCB zal geen vijftig jaar meer bestaan. Bij de vereniging van de SoW-kerken zullen ongetwijfeld ook de beheerscommissies gaan fuseren en dan zal eindelijk de wens in vervulling gaan die de vroegere voorzitter van de Vereniging van Kerkvoogdijen, prof. dr. ir. H.G. van Beusekom, al op de jaarvergadering van het LVCB in 1958 uitsprak: "Opdat wij allen nog eens tot één Kerk verenigd mogen zijn". Het is een moment waar velen naar uitkijken..."

Tijdens de dankdienst die op zaterdag 14 maart jl. werd gehouden in de gereformeerde kerk van Nieuw-Loosdrecht, die Theo ruim 45 jaar heeft mogen dienen, werd stil gestaan bij het vele werk dat Theo Leene voor zijn kerk en de Kerk in haar geheel heeft verricht. Wij wensen zijn vrouw, kinderen en kleinkinderen veel sterkte toe om dit verlies te dragen.

Namens het hoofdbestuur van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland.

Mr. Peter A. de Lange, voorzitter

Predikantenbond houdt conferentie over werkdruk

Coaching vermindert stress onder predikanten. Dat signaleert Stichting Ruimzicht uit het project Coachen naar bevlogenheid. Ruimzicht, een organisatie voor studeren, wonen en bezinnen, onderzocht de bevlogenheid van predikanten. Daarnaast onderzocht de stichting wat het effect van coaching is bij predikanten die last van stress en uitputting hebben. De pilotstudy naar het effect van coaching op gemeentepredikanten in de Protestantse Kerk in Nederland werd uitgevoerd in 2013 en 2014, zo meldt het Friesch Dagblad van 14 januari 2015.

Voorjaarsconferentie

De voorjaarsconferentie van de Bond voor Nederlandse Predikanten, die op 14 april wordt gehouden, wordt naar aanleiding van het onderzoek aan dit thema gewijd. "Predikanten tussen bevlogenheid & burn out" is het motto van de bijeenkomst. Het onderzoek dat de Ruimzicht uitvoerde bestond uit een zogenoemde engagementscan. De stichting vroeg 1670 gemeentepredikanten mee te werken. 643 predikanten gaven gehoor aan de oproep. Van deze groep hadden 138 predikanten verschijnselen van stress en uitputting, meldt stichting Ruimzicht. Dat is ruim 20 procent van de groep.

Aan de helft van deze groep met stress verschijnselen heeft Ruimzicht coaching aangeboden via een interventiegroep. Van deze interventiegroep hebben uiteindelijk 45 predikanten daadwerkelijk deelgenomen aan het coachtraject. De andere 69 predikanten, die in dezelfde mate stress en uitputting hadden, kregen geen coaching aangeboden. Deze predikanten fungeerden in het onderzoek als controlegroep. De coaching, bestaand uit een serie van zeven gesprekken, werd door de deelnemende predikanten zeer gewaardeerd, stelt Ruimzicht. Het gemiddelde cijfer dat de predikanten hiervoor gaven is een 8,5.

Opnieuw invullen

Om het effect van de coaching te bepalen, heeft Ruimzicht na afloop van het coachtraject aan alle 643 predikanten gevraagd de engagementscan opnieuw in te vullen. De

stichting signaleert bij de interventiegroep een forse daling van klachten, in vergelijking met de controlegroep. Het aantal predikanten met burn out daalde volgens de stichting van bijna 25 procent ruim 4 procent. Het aantal predikanten met klachten in de controlegroep blijft ongeveer gelijk (23 procent). Het aantal predikanten in de interventiegroep met 'hoge stress' daalde van ongeveer 88 procent naar 35 procent (controlegroep van 89,9 procent naar 47,1 procent).

Stichting Ruimzicht heeft als doel mensen die zich voorbereiden op het ambt van predikant in de PKN te ondersteunen en begeleiden en bij te dragen aan een goede uitoefening van dit ambt. Verder wil de stichting 'het samen leven en wonen van studenten bevorderen, als oefening in gemeenschap vanuit de christelijke traditie'.

Tobben

Directeur Sjaak Verwijs van de Bond voor Nederlandse Predikanten zegt dat er geen harde cijfers zijn waaruit blijkt dat er sprake is van een sterke toename van burn out onder predikanten. „Natuurlijk tobben predikanten over hun werk en staan ze onder druk in deze tijd van ontkerkelijking. Maar ik denk dat de cijfers soms wat overtrokken worden, zeker vergeleken met de situatie van hulpverleners. Onze insteek is positief: hoe kunnen we predikanten helpen om gezond en vitaal te blijven functioneren en hen daarin begeleiden.“

De Bond voor Nederlandse Predikanten stelt het onderzoek aan de orde tijdens de voorjaarsvergadering en hoopt dat de resultaten in de kerken en in het kerkelijke beleid worden meegenomen.

Naar aanleiding van de positieve resultaten van het onderzoek is het coachtraject van Stichting Ruimzicht opgenomen in het vrije deel van de permanente educatie, de verplichte nascholing van de Protestantse Kerk in Nederland, laat de PKN weten. Om de coaching betaalbaar te houden, heeft Stichting Ruimzicht het initiatief genomen fondsen te zoeken om hier financieel onder-

steuning te bieden.

Het praktisch theologisch tijdschrift Handelingen zal in maart een themanummer besteden aan de werkdruk en bevlogenheid van de predikant. De Bond voor Nederlandse Predikanten werkt met het tijdschrift samen om de conferentie inhoud te geven, aldus het Friesch Dagblad.

■ In 2017 nieuwe kerk in Hoek

Begin 2017 kan de Protestantse Gemeente in Hoek de eerste dienst houden in een nieuw kerkgebouw, zo meldt het Friesch Dagblad van 6 maart 2015. De kerk ging op nieuwjaarsdag in vlammen op. Het kerkbestuur presenteerde onlangs de eerste plannen voor een nieuw te bouwen kerk. Met of zonder toren, met een puntdak of juist plat, wel of niet multifunctioneel. Het ligt op dit moment nog open. Kerkleden konden hun mening geven. De kerk zou ruimte moeten bieden aan 150 mensen met de mogelijkheid voor twee multifunctionele ruimtes. Hoe die nieuwe kerk er precies uit komt te zien, is nog niet bekend, bevestigde het kerkbestuur. Het bestuur zal vijf architecten uitnodigen voor het maken van schetsen. Voor de nieuw te bouwen kerk is extra geld nodig. Het verzekeringsbedrag is onvoldoende. Daarom is het bestuur een inzamelingsactie begonnen en vraagt hulp van de banken. Tot nu toe is er € 27.800 opgehaald. Er worden nog altijd acties voor de kerk gehouden. Het laatste stukje muur van de kerk is inmiddels gesloopt. Loszittende delen van de gevels en de toren zijn uit veiligheidsoverwegingen verwijderd. Ds. Arie van der Maas vertelde eerder dat de gemeente een oude bijbel uit de kerk laat restaureren. Het boek werd gered, maar is door het bluswater zwaar beschadigd. Van der Maas heeft de doorweekte bijbel in zijn diepvries bewaard om schimmel te voorkomen. Een gespecialiseerd bedrijf in Beekbergen gaat het bijzondere exemplaar drogen. De kerk hoopt de bijbel met Pasen in goede staat terug te hebben.

Belangrijke gemeentelijke projecten - 3

Bij de uitreiking van de Marsh-Mercer Award door de vice-voorzitter van de VKB, drs. C. de Raadt, tijdens het VKB-Congres van 12 april 2014, merkte hij op dat veel inzendingen van grote kwaliteit en van grote betekenis zijn voor de plaatselijke gemeente. De destijds genomineerde projecten van de gemeenten Streefkerk en Epe zijn in vorige edities van "Kerkbeheer" toegelicht. In deze editie volgt een derde bloemlezing van enkele andere inzendingen van gemeenten.

Project Oost-Souburg: kerk terug naar het dorp

In februari 2014 meldde het college van kerkrentmeesters van Oost-Souburg een megaproject dat € 1.075.000 omvat. Het betreft de verkoop van de "Goede Aarde", de voormalige gereformeerde kerk, de herinrichting van "De Open Haven", de voormalige hervormde kerk, realisatie van ontmoetingsruimte en garderobe en de restauratie van de tuinmuren en de grafstenen. Deze werkzaamheden zijn allemaal uitgevoerd. De laatste fase betreft de afronding van de bouwactiviteiten door de verkoop van het voormalig jeugdgebouw en aanpassing en uitbreiding van "De Ark". Om de kerk weer terug naar het dorp te brengen is er een Stichting Vrienden van de historische kerk Souburg opgericht die o.a. concerten, symposia, e.d. verzorgt, en wordt het kerkgebouw aan derden verhuurd voor o.a. activiteiten burgerlijke gemeente en de provincie, begrafenissen, vieringen van scholen e.d. De financiering van dit project is als volgt: € 500.000 uit verkoop "Goede Aarde", € 198.000 uit zelfwerkzaamheid, € 12.000 uit opbrengst van een boeken- en rommelmarkt, € 40.000 uit legaten en € 300.000 uit verkoop van voormalig jeugdgebouw en pastorie. Het restant ad € 25.000 betaalt men uit eigen middelen.

Het Lambertus Podium van Vught

Het Lambertus Podium van Vught is een stichting die door de Protestantse Gemeente Vught is opgericht, met als doel evenementen te organiseren in de historische Lambertuskerk, het oudste ontmoetingsgebouw van

Vught. Na de grondige restauratie wil de protestantse gemeente de kerk weer een plaats laten zijn waar mensen uit verschillende tradities elkaar ontmoeten. Het gaat om activiteiten die passend zijn bij de geschiedenis en het karakter van het bouw. Het stichtingsbestuur bestaat voor 3/5 uit niet-kerkelijke personen en voor 2/5 uit kerkelijke personen. Sinds een aantal jaren is er een waaier van publieksactiviteiten georganiseerd waar lokale en landelijk bekende kunstenaars, politici, denkers, geestelijken en musici optreden. Er vinden activiteiten plaats waar mensen nadrukkelijk met elkaar in contact komen rondom thema's op het grensvlak van samenleving, cultuur en godsdienst. Het Lambertus Podium is reeds een aantal malen genomineerd voor de culturele prijs van Vught en is binnen Vught een gewaardeerde speler op het gebied van sociale ontmoetingen, maatschappelijke oriëntatie en culturele evenementen.

Stichting "De Pastorie" te Schaarsbergen

Op 25 april 2013 is in Schaarsbergen de stichting "De Pastorie" opgericht die als doel heeft onderdak en begeleiding te geven aan mensen die tijdelijk wat extra steun nodig hebben. De doelgroep is de groep van lotgenoten en familieleden van verslaafden die voor hun verslaving intensieve, deels klinische, behandeling nodig hebben. Het gaat dan bijvoorbeeld over de partner, de ouders of een kind. Het is een voorbeeld hoe de dominee samen met de kerkenraad en gemeenteleden een nieuwe impuls kunnen geven aan de diaconale opdracht en

de pastorie een multifunctionele gebruiksdimensie krijgt. De totale kosten van de verbouwing en inrichting bedroegen ruim € 77.000. De financiering was: SKAN fonds € 30.000, Maatschappij van Welstand € 10.000, Rotary club Arnhem € 10.000, college van kerkrentmeesters € 10.000 en een garantstelling van een particulier € 17.000.

Van kerkorgel naar concertorgel

In de provincie Groningen is het Walcker-orgel een uitzonderlijk romantisch orgel. De akoestiek in de kerk van Wildervank zorgt voor een ideale locatie voor orgeluitvoeringen. Het project waarbij het orgel is uitgebreid, zorgt er voor dat er nu een volwaardig concertorgel is, dat ook geschikt is voor eigentijdse kunstvormen. Het was een uitgelezen kans om de plaats van de kerk in de regionale samenleving te versterken. Het project kreeg brede financiële steun van instellingen en bedrijven. De kosten bedroegen € 38.000 en de financiering was: € 20.000 culturele subsidies zoals het Prins Bernhard Cultuurfonds, de RABO-bank en SNS-fonds, € 7.000 sponsorgelden van o.m. bedrijven, € 6.000 uit acties van gemeenteleden (potgrond verkoop, kniepertjes bakken e.d.) en € 5.000 uit eigen middelen.

Kerncijfers deelnemers Kerkbalans 2015

Op de persconferentie bij de start van de actie Kerkbalans 2015 op 14 januari 2015, werden kerncijfers gepubliceerd over de kerkgenootschappen die jaarlijks aan de actie Kerkbalans meedoen. Dit jaarlijkse overzicht werd samengesteld door het KASKI, het onderzoekscentrum religie en samenleving dat is verbonden aan de Radboud Universiteit in Nijmegen.

De vijf bij Kerkbalans samenwerkende kerkgenootschappen zijn:

- het Rooms-Katholieke Kerkgenootschap in Nederland,
- de Protestantse Kerk in Nederland,
- de Algemene Doopsgezinde Sociëteit,
- de Remonstrantse Broederschap,
- de Oud-Katholieke Kerk van Nederland.

De gepresenteerde cijfers geven in het kort weer hoe de kerken in de Nederlandse samenleving present zijn, met hun leden, bedienaren en gebouwen en organisaties. De gegevens laten voorts slechts dat deel van het kerkelijk godsdienstig leven zien dat betrokken is op belangrijke momenten in de levenscyclus van de mensen. De dagelijkse kerkelijke praktijk van het kerkelijk vormingswerk in catechese, van de zorg voor elkaar in pastoraat, van de sociale zorg vanuit de kerken in diaconaat en van de grote variëteit in de liturgische beleving van het kerkelijk jaar komen in deze cijfers niet naar voren.

De gepresenteerde cijfers zijn opgegeven door de vijf kerkgenootschappen en geven de situatie weer voor het jaar 2013. Waar precieze cijfers ontbreken, is een schatting gemaakt op basis van cijfers uit het verleden.

Leden

De bovengenoemde vijf kerkgenoot-

schappen tellen volgens de eigen registratie tezamen bijna 5,7 miljoen leden. Dit is 34 pct. van de totale Nederlandse bevolking.

Parochies, gemeenten en kerken

De kerkgenootschappen tellen eind 2013 samen bijna 2.700 min of meer zelfstandige geloofsgemeenschappen, waarin de pastorale zorg vorm en inhoud krijgt. De 895 rooms-katholieke parochies (inclusief 33 gemeenschappen van migranten), de 1.604 protestantse gemeenten en de 183 geloofsgemeenschappen van de drie kleine kerkgenootschappen dragen de zorg voor het in stand houden van bijna 4.200 kerkgebouwen.

Priesters, predikanten en pastoraal werk(st)ers

In de kerkgenootschappen zijn eind 2013 bijna 4.000 mannen en vrouwen betaald en professioneel werkzaam in het pastoraat of hebben ter ondersteuning hiervan een functie.

Vrijwilligers

Het professionele apparaat en het 'kerkelijk bedrijf' worden ondersteund door honderdduizenden vrouwen en mannen, die zich op basis van vrijwilligheid inzetten voor het kerkelijk werk in de brede zin van het woord. Op grond van onderzoek en schattingen (van de kerken zelf) is hun aantal voor 2013 te stellen op ongeveer 406.000. Dit wil zeggen dat van de 5,7 miljoen als kerkelijk geregistreerde mensen 7 procent als vrijwilliger of vrijwilligster actief is in een parochie of gemeente.

Deelname aan het kerkelijk leven

In deze paragraaf wordt stilgestaan bij enkele meer specifieke facetten van kerkelijke deelname.

Kerkgang

Ieder weekeinde c.q. iedere zondag verzamelen zich in de kerken van de vijf hier genoemde kerkgenootschappen circa 575.000 mensen. Van alle kerkleden bezoekt 10 procent op zaterdag of zondag een kerkdienst. Het aantal regelmatige kerkbezoekers dat minimaal eenmaal per maand naar de kerk gaat, is te schatten op 805.000, dat is ongeveer 14 procent van alle kerkleden en bijna 5 procent van de Nederlandse bevolking.

Doop(bediening)

Van de 171.000 kinderen die in 2013 in Nederland werden geboren, zijn er ruim 25.000 (bijna 15 procent) door de doop(bediening) lid geworden van één van de kerkgenootschappen.

Vormsel/belijdenis

In de Rooms-Katholieke Kerk hebben in 2013 bijna 17.000 jongens en meisjes in de leeftijd van 12 á 13 jaar het sacrament van het vormsel ontvangen. In de Protestantse Kerk in Nederland hebben naar schatting ruim 4.000 mannen en vrouwen belijdenis van het geloof afgelegd.

Huwelijk

Van de 63.000 burgerlijk gesloten huwelijken tussen mannen en vrouwen in 2013 zijn er naar schatting ongeveer 7.500 kerkelijk ingezegend in één van de vijf betrokken kerkgenootschappen; dit is ongeveer 12 procent.

Uitvaart

Van de ruim 141.000 overledenen in Nederland in 2013 heeft naar schatting 31 procent een kerkelijke uitvaart gehad in één van de vijf betrokken kerkgenootschappen. Het betrof bijna 44.000 kerkleden, aldus het overzicht van KASKI.

Nicolaaskerk Kortgene wordt multifunctioneel

De eerste fase is aanbesteed, zodat het werk aan de Nicolaaskerk in Kortgene kan beginnen. Het oudste monument van Noord-Beveland wordt omgevormd tot een multifunctioneel centrum, zo meldt de Provinciale Zeeuwse Courant van 3 januari 2015.

De kerkfunctie van deze kerk blijft behouden. Maar het is wel de bedoeling om deze kerk in volle glorie in de samenleving neer te zetten en voor meer activiteiten geschikt te maken. We hebben bewust gekozen voor de quote Het hernieuwde Hart van Kortgene, zo zetten Peter Geysen en Chris Jebbink van de Stichting Behoud Nicolaaskerk de toekomst van het monumentale gebouw uiteen.

“Vroeger waren kerken het hart van de gemeenschap, maar dat is al jaren niet meer zo. Wil je dat wel zijn, dan moet je open staan voor iedereen en ook dingen gaan organiseren”. Dat laatste is hard nodig om de kerk, waarvan de toren uit het begin van de 15e eeuw stamt, te behouden voor het dorp. Met alleen de rond de 35 kerkende mensen op de doorsnee zondag, is het onderhoud van dit rijksmonument niet op te brengen.

“De herinrichting moet er voor zorgen dat er in de toekomst voldoende financiële binnen komen om de kerk in goede staat van onderhoud te houden”, schetst

Nicolaaskerk Kortgene

Jebbink. Geysen: “De kerk verkeert nu in perfecte staat. Er is altijd goed voor gezorgd. Maar de kerkenraad heeft op tijd ingezien dat er wel iets moet gebeuren om die goede staat van onderhoud ook in de toekomst zo te houden”.

De Nicolaaskerk moet door de herinrichting een breder te gebruiken, warm en sfeerrijk gebouw worden. De vaste banken gaan er uit en worden vervangen door losse stoelen. De vloer in de kerk wordt uitgerust met vloerverwarming en vlak gemaakt, zodat het gebouw rolstoeltoegankelijk wordt. De kosterij wordt heringedeeld en tussen kosterij en kerk komt een nieuwe toiletgroep en garderobe. Het liefst was de stichting nog een

stapje verder gegaan en had zij een zalencentrum vastgesteld dat als dorps-huis dienst zou doen. De politiek koos echter voor het onderbrengen van het dorps-huis in het nieuw te bouwen multifunctioneel centrum Stadspolder. “We zouden het heel mooi vinden als we straks kunnen samenwerken met het dorps-huis. Wat wij niet kunnen of willen doen, doet het dorps-huis en andersom. Het zijn twee heel andere gebouwen.”

De herinrichting van de Nicolaaskerk is in drie fasen verdeeld. De eerste fase omvat o.m. het afbreken van het PZEM-huisje aan de zijkant van de kerk en de bouw van de nieuwe toiletgroep. Dit werk, dat dankzij € 60.000 aan POP-subsidie (Europa, kerk en gemeente) kan worden uitgevoerd, moet eind maart gereed zijn. Voor de tweede, meest ingrijpende fase (aanpak van het interieur) wordt op dit moment naar geld gezocht. Voor de totale herinrichting is zo'n € 400.000 nodig. Maar de stichting heeft er alle vertrouwen in dat het geld er komt. “Met een eenmalige investering kunnen we de kerk structureel in de lucht houden. Veel mensen, ook niet behorend tot de kerkelijke gemeente, zien het belang van dit monument in. Dit gebouw is geworteld in de gemeenschap, dat wil niemand kwijt”.

De orgelbank

De orgelbank van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer biedt plaatselijke gemeenten de mogelijkheid hun pijporgel te koop aan te bieden. Geïnteresseerden kunnen specifieke informatie over de aangeboden orgels opvragen.

Momenteel zijn er in totaal 4 orgels in ons bestand opgenomen. Dit betreft instrumenten gebouwd door D.A. Flentrop, Pels & Van Leeuwen Orgelbouw, Fama en Raadgever en Bakker & Timmenga.

Voor gedetailleerde informatie over de orgelbank kunt u contact opnemen met: Centraal Bureau VKB tel. (078) 639 36 63, e-mail n.dejong@kerkrentmeester.nl

■ Week van de Begraafplaats 2015

In 2014 organiseerden de LOB (Landelijke Organisatie Begraafplaatsen) en vereniging De Terebinth voor de eerste maal in Nederland de Week van de Begraafplaats (WvdB). Het voornaamste doel van het organiseren van de WvdB is om het publiek meer vertrouwd te maken met de aspecten die de begraafplaatsen in ons land bieden. In 2015 zal de WvdB opnieuw worden georganiseerd en wel van zaterdag 30 mei t/m zondag 7 juni. Voor meer informatie: website www.weekvandebegraafplaats.nl.

■ Duitse constitutioneel hof bevestigt kerkrecht

Rechters mogen zich niet over de inhoud van het kerkelijk recht uitspreken zolang dit niet strijdt met het burgerlijk recht, zo meldt het Reformatorisch Dagblad van 25 november jl. Het constitutioneel hof in Duitsland heeft dat bepaald. Volgens het hof is het toegestaan dat kerken hun medewerkers op moreel-godsdienstige gronden ontslaan. Voor het hof diende een zaak van een Rooms-Katholiek ziekenhuis uit Düsseldorf. Het ziekenhuis had een arts ontslagen nadat deze was hertrouwd na een echtscheiding. Daarop was de arts naar de rechter gestapt. Het proces eindigde bij de hoogste Duitse rechter in arbeidsgeschillen, het zogeheten Bundesarbeitsgericht, dat de arts in 2011 in het gelijk stelde.

Medio november sprak het constitutioneel hof in Karlsruhe uit dat deze uitspraak de Rooms-Katholieke Kerk schaadt in haar eigen rechtsregels. Volgens het college mogen rechters zich niet over het „kerkelijk zelf verstaan” uitspreken zolang dit niet in strijd is met het burgerlijk recht. De uitspraak van het constitutioneel hof is in lijn met eerdere uitspraken. Het hof deelde mee: „Welke fundamentele verplichtingen een kerk op grond van een arbeidsovereenkomst heeft, kan alleen bepaald worden aan de hand van de door die kerk erkende maatstaven en de concrete inhoud van de arbeidsovereen-

komst.” Het Bundesarbeitsgericht moet de zaak van de arts opnieuw beoordelen.

In zijn dissertatie uit 2012 behandelde dr. S. de Jong uitvoerig de Duitse situatie. „Duitsland heeft een eigen kerkelijk arbeidsrecht”, zei hij toen. „Er is daar een grotere autonomie voor kerkgenootschappen dan in Nederland. Onder kerkgenootschappen in Duitsland kunnen ook aanverwante instellingen vallen.

■ De Grote kerk van Blokzijl

De Grote kerk van de hervormde gemeente te Blokzijl behoort tot de eerste kerken in Nederland die voor de protestantse eredienst werden gebouwd. In 1609 werd de eerste steen gelegd en in 1613 was het kerkgebouw in zijn eerste vorm klaar. Door de forse groei van Blokzijl in de zeventiende eeuw was deze kerk al snel te klein. Er volgden uitbreidingen in 1643, 1650 en in 1662. Door deze laatste vergroting kreeg de kerk de vorm van een Grieks kruis.

De kerk heeft een aantal gebrandschilderde ramen. Het linkerraam met het jaartal 1662, toont het stadsgezicht van Zwolle. Dit raam werd in 1662 door het stadsbestuur van Zwolle geschonken als dank voor de dappere houding van Blokzijl in de Tachtigjarige oorlog. Het orgel dateert uit 1901 en werd gebouwd door de firma Bakker & Timmenga uit Leeuwarden. Dit orgel werd toen in de oostelijke uitbouw geplaatst. Door de goede akoestiek van de kerk komt de fraaie klank van dit orgel goed tot zijn recht.

Scheepsmodel

Het scheepsmodel uit 1677 werd in het voorjaar van 1999, na de voltooiing van de restauratie, opgehangen. Lange tijd stond het in een vitrine, maar omdat bekend was dat het vroeger ook aan de zolderbanken hing, is met moderne middelen getracht de oude situatie te herstellen. Volgens de overlevering bezat de kerk vroeger een zilveren scheepje, een geschenk van het Grootshippersgilde. Dat zilveren scheepje zou in 1672 geroofd zijn door de soldaten van de Bisschop van Munster, die Blokzijl

Grote kerk Blokzijl

enkele maanden bezet hielden. Het Grootshippersgilde liet daarna in 1677 dit houten schip maken ter vervanging van het oude zilveren scheepje. Het schip werd in 1970 gerestaureerd.

In de rechterhoek van de noordzijde is een gedenksteen in de muur gemaakt, ter nagedachtenis aan Taco Kiper, doopsgezind predikant, die rond 1809 het plaatselijk ziekenfonds heeft opgericht. Contributie: een vierduit (dat is een halve stuiver per week). Uitkering bij ziekte: veertig cent per week. Een bescheiden begin van een sociale voorziening. Boven de deur naar de toren hangt een klok met een kleurig versierde wijzerplaat. De zes koperen kroonluchters stammen uit de zeventiende en achttiende eeuw. De grootste, in het midden van de kerk, is een geschenk van het Grootshippersgilde. De kansel, die in 1663 werd geplaatst, is een koperen lessenaar in de vorm van een vlinder geplaatst. Daarnaast een koperen kandelaar en een zandloper met de looptijd van één uur.

De kerk werd in de periode 1995-1999 grondig gerestaureerd. Deze restauratie kostte ruim 3 miljoen gulden.

In de buurtschap Baarlo, ongeveer een kilometer van Blokzijl verwijderd, ligt de begraafplaats van de hervormde gemeente van Blokzijl die nog steeds in gebruik is.

Opvallend veel uittredingen in Duitse kerken

In diverse van de twintig lidkerken van de Evangelische Kirche Deutschland (EKD), het grootste protestantse kerkverband in Duitsland, is het aantal uittredingen vorig jaar 'dramatisch' toegenomen, zo schrijft het Friesch Dagblad van 3 februari jl. Relatief het sterkst getroffen werden de landskerken in het voormalige Oost-Duitsland, waar het percentage protestanten nog slechts zo'n 20 procent van de bevolking bedraagt.

Weliswaar zijn nog niet alle cijfers van de twintig EKD-lidkerken beschikbaar, maar de aantallen tot nu toe wijzen er volgens de Duitse nieuwsdienst Idea op dat 2014 met 200.000 uittredingen een 'recordjaar' is. Als voornaamste oorzaak voor de terugloop van het aantal leden noemen de diverse landskerken de veranderingen in het systeem van kerkbelasting (Kirchensteuer) per 1 januari dit jaar.

Duitsland kent een systeem van verplichte kerkbelasting: 8 of 9 procent van de loonbelasting is voor de kerk. De kerkbelasting is de belangrijkste inkomstenbron voor zowel de EKD als de Rooms-Katholieke Kerk; ze krijgen via deze weg miljarden euro's binnen. De belastingdienst zorgt voor de verdeling. Met ingang van 2015 moeten banken bij de belastingdienst vragen tot welke religie klanten behoren. Op die manier kan ook over spaarrente, dividenden en beleggingswinsten kerkbelasting worden geheven, bovenop het deel dat via de loonbelasting is geregeld. Veel Duitsers zijn boos dat de overheid op deze manier gegevensbestanden aan elkaar koppelt. Ze zijn bang dat hun privacy in het geding komt. Vorig jaar werd al verwacht dat de inkomsten van de kerken door de wetswijziging zouden dalen.

Tienduizenden

Op basis van eigen onderzoek komt Idea tot de conclusie dat in 2014 tienduizenden EKD-leden de kerk de rug hebben toegekeerd. Enkele cijfers: de Evangelische Kerk in Midden-Duitsland verloor zo'n 10.000 leden (bijna twee keer zoveel

als het jaar ervoor); de Evangelisch-Lutherse Landskerk van Saksen 12.000 (tegenover 5.000 in 2013); de kleine Evangelische Landskerk van Anhalt 615 (2013: 179); de Evangelische Kerk Berlijn-Brandenburg-Schlesische Oberlausitz 17.867 leden (44 procent meer dan in 2013).

De term evangelisch staat in Duitsland voor protestants. Ook in het westen van Duitsland steeg het aantal kerkverlaters aanzienlijk. Zo zegden 30.600 personen hun lidmaatschap van de Evangelisch-Lutherse Kerk in Beieren op (62 procent meer dan in 2013). De Evangelisch-Lutherse Kerk in Noord-Duitsland vreest een toename van meer dan 50 procent ten opzichte van 2013, toen er 23.970 uittredingen waren. Van een vergelijkbaar verlies lijkt sprake in de grote Evangelische Kerk in het Rijnland. Volgens opgaven van de Evangelische Kerk van de Pfalz nam het percentage uittredingen in de steden vorig jaar met zo'n 86 procent toe. Op het platteland ligt dit lager.

Landskerken

De Evangelische Kirche Deutschland (EKD) telde per 31 december 2013 nog ruim 23 miljoen leden, verdeeld over twintig zogeheten landskerken. Dat zijn er 315.000 minder (door uittredingen en sterfte) dan het jaar ervoor, een daling van 1,4 procent. Vaak vallen de 'grenzen' van de landskerken min of meer samen met die van een deelstaat.

■ Koepelkerk Berlikum weer uit de steigers

De Koepelkerk van de protestantse gemeente Berlikum is weer uit de steigers. De eerste fase van de restauratie is afgerond nu het schilder- en voegwerk klaar is. De beeldbepalende kerk dateert uit 1779. De verzakte hardstenen stoep bij de ingang wordt nu aangepakt. Ook het orgel dat uit 1780 dateert, zal worden gerestaureerd. Orgelmakerij Reil uit Heerde voert deze werkzaamheden uit, zo meldt het Friesch Dagblad van 29 januari jl.

Kalender voor kerkrentmeesters

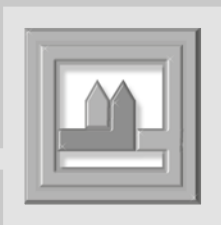
Voor de colleges van kerkrentmeesters is het van belang in de komende maanden o.m. aan de volgende zaken aandacht te besteden.

April:

- Tussenrapportage in het kerkblad over het verloop van de actie Kerkbalans 2015 [hoeveel toezeggingen t.o.v. vorig jaar, hoe verlopen de betalingen t.o.v. toezeggingen in januari. Moeten er, wanneer de toezeggingen soms onder het verwachte niveau blijven, op beleidsniveau (kerkenraad) bijstellingen plaatsvinden?]
- Voorlopige jaarrekening 2014 die door het college van kerkrentmeesters is opgesteld, bespreken in de kerkenraad.
- Bezoek algemene vergadering van de VKB op 18 april in ReeHorst te Ede.
- Betaling Maandnota.
- Besluiten tot huuraanpassing per 1 juli 2015 indien kerkelijke gebouwen aan derden worden verhuurd.

Mei:

- Inning bijdrage Solidariteitskas onder lidmaten (eventueel uitgebreid tot de doopleden).
- Betaling Maandnota.
- Publicatie in het kerkblad van de jaarrekening 2014.
- Publicatie over de stand van zaken bij de actie Kerkbalans 2015

Onderscheidingen van de VKB

GOUD

toegekend aan:

Wieke Boersma-Douwes, Dokkum-Aalsem-Wetsens, 40 jaar koster

IJme Joustra, Heemskerk, 43 jaar organist

Zwier Stoel, Heerde, 43 jaar hulpkoster

ZILVER

toegekend aan:

Jacob Jan Treur, Amstelveen wijkgemeente Eben Haëzer, 26 jaar administrateur

J.J. Treur, Amstelveen

Roelofje van der Roest, Hoorn-Zwaag-Blokker, 30 jaar ouderlingkerkrentmeester en administrateur

Hendrikus Zwinselman, Lemele, 25

jaar financieel administrateur

Jurjen de Jong, Niekerk-Oldekerk en Faan, 25 jaar koster

Jannie Johanna de Jong-Nijland, Niekerk, Oldekerk en Faan, 25 jaar koster

J. de Jong en J.J. de Jong-Nijland, Niekerk-Oldekerk

Pieter Visser, Nieuwkoop, 33 jaar kerkrentmeester

P. Visser, Nieuwkoop

Hermanus Hendrik Reijers, Nijkerk, 25 jaar organist

Hendrik Cornelis Manne, Puttershoek, 25 jaar organist

Maria Jannigje Goud-van den Burg, Puttershoek, 25 jaar lid Vrouwenvereniging Emma

Pieter Bakker, Schettens-Schaard-Longerhouw, 26 jaar organist

P. Bakker, Schettens-Schraard-Longerhouw

BRONS

toegekend aan:

Geert Pieter Baas, Amsterdam, 14 jaar lid commissie gebouwen

G.P. Baas, Amsterdam

Cornelis Teeuw, Buren, 11 jaar kerkrentmeester/administrateur

C. Teeuw, Buren

Insignes van de

Protestantse Kerk in Nederland

GOUD

toegekend aan:

Hillegonda Zwanenburg-Jelgersma, Zuid-Beijerland, 40 jaar pastoraal medewerker, contactpersoon zieke gemeenteleden, scriba, kerkenraadslid, beamerteam en andere commissies

ZILVER

toegekend aan:

Petra Luik-Mellema, Nieuwe Pekela, 25 jaar leidster zondagschool

Brons

toegekend aan:

Jan Pieter van Bennekom, Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen Zuid-Holland, 10 jaar secretaris-penningmeester SBKG

J. M. Bibo, Epe

Jan Slagter, Zwartsluis, 16 jaar
archivaris

■ Grote kerk 's-Hertogenbosch verbouwd

De Grote Kerk van de Protestantse Gemeente 's-Hertogenbosch wordt vanaf begin januari ingrijpend verbouwd. Een nieuwe ingang met grote glazen wand moet voorbijgangers een blik kunnen bieden in de kerk. Het gebouw moet ook beter geschikt zijn voor evenementen, waardoor de inkomsten via gebruikers/ huurders meer kunnen opleveren. De verbouwing gaat minstens een half jaar duren en de kosten zijn begroot op € 800.000. Wegens de verbouwing zijn de erediensten sinds 11 januari minstens een halfjaar in de Wederkomstkerk aan de Rijnstraat. In 2011 heeft de kerkenraad besloten om deze kerk af te stoten en te kiezen voor de Grote Kerk als 'huis voor de protestante gemeente'. Hoofdgebruiker van het gebouw is de protestantse gemeente 's-Hertogenbosch met zo'n 2.000 leden.

Bent u al ANBI-proof voor 2016?

Uiterlijk 31 december 2015 moeten kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen (zoals gemeenten en diaconieën) alles gereed hebben om aan nieuwe ANBI-eisen voldoen. Uitgangspunt is transparantie van gegevens. Dit moet online vindbaar zijn, op een (eigen) webpagina.

Onderstaande informatie moet gepubliceerd worden:

- De formele naam van de kerkelijke gemeente;
- Het RSIN of fiscaal nummer;
- Contactgegevens;
- Doelstelling;
- Beleidsplan;
- Bestuurssamenstelling;
- Beloningsbeleid;
- Verslag van de uitgeoefende activiteiten;
- Financiële verantwoording.
- Overzicht van voorgenomen bestedingen

Meer informatie: www.protestantsekerk.nl/anbi : hier zijn o.a. voorbeelden te vinden voor deze publicatie.

Actuele aandachtspunten:

- Het internetadres (URL) waarop uw gegevens staan vermeld dient u op te geven via het LRP-programma in het veld "website ANBI-gemeente". Als de gegevens van de diaconie op een andere website of -pagina staan vermeld dient ook dit internetadres via LRP te worden opgegeven. De landelijke kerk zorgt ervoor dat deze gegevens worden doorgegeven aan de Belastingdienst.
- De informatie die op uw/een website plaatst dient met één muisklik bereikbaar te zijn (zgn. deeplink)
- RSIN-nummer: de Belastingdienst zorgt ervoor dat alle kerkelijke rechtspersonen een RSIN-nummer krijgen – indien er nog geen fiscaal nummer (=RSIN) bekend is. De verwachting is dat dit rond de zomer gereed zal zijn. Uiteindelijk zullen de toegekende RSIN-nummers via het LRP-programma te vinden zijn. Bellen of schrijven over het RSIN-nummer met de Belastingdienst heeft geen zin.
- Het is niet noodzakelijk of gewenst om in het kader van de ANBI-transparantie complete jaarrekeningen met balans te publiceren. Een verkorte staat van baten en lasten is voldoende. Voorbeelden hiervan vindt u op de bovengenoemde website.
- Namen en adressen van kerkerads- en collegeleden behoeven ook niet op internet te worden vermeld.

Meubelmakerij *Louis Meijer & Zn.*

35 jaar maatwerk

Al ruim 35 jaar vervaardigen wij, als meubelmakerij, kerkinterieurs voor diverse kerkgenootschappen op maat. Ons repertoire bestaat uit preekstoelen, liturgieborden, doopvonten, knielbanken, kerkbanken (-kussers), stoelen, collectezakken, serviezen, avondmaalslinnen ed. Kortom, voor alles wat u nodig heeft betreffende uw kerkinrichting bent u bij ons aan het juiste adres!

Bobinestraat 3b, 3903 KE Veenendaal, (0318-)529974, www.kerkinterieur.nl, info@kerkinterieur.nl

Let op:

met ingang van april
zullen de facturen
van de VKB op digitale
wijze verzonden worden

■ **Begraafplaatsen als 'Levend Erfgoed'**

Op donderdag 5 februari vond in het Duitse Bunderhee de presentatie plaats van het project 'Levend Erfgoed' voorheen 'Memento Mori' geheten. Dat is een initiatief van onder meer de Rijksuniversiteit Groningen, Fryske Akademy, Erfgoedpartners Groningen en het Ostfrisische Landschaft. Trekker van het project is professor Bart Ramakers, hoogleraar Oudere Nederlandse Letterkunde. Doel is om gezamenlijk een aanpak te ontwikkelen om cultuurhistorische kennis van kerkhoven en begraafplaatsen in kaart te brengen, te standaardiseren en in een digitale database onder te brengen.

Aan deze bijeenkomst werd namens de VKB deelgenomen door de heer Tony Dam van de provinciale afdeling Groningen en de heren Ad Rigters en Jacques la Croix namens de Commissie Beheer Kerkelijke Begraafplaatsen.

Na een korte verwelcoming door de heer Rico Mecklenburg, president van de Ostfrisische Landschaft en prof. Elmer Sterken, rector-magnificus van de Universiteit Groningen, werd ingegaan op de stand van zaken van het project en het belang van een grensoverschrijdende samenwerking in de Eems-Dollard regio.

Het project beoogt een instrumentarium te ontwikkelen door gegevens van begraafplaatsen te verzamelen, deze te waarderen volgens nog nader vast te stellen richtlijnen en te beschrijven in een digitale database. Dat is niet alleen van belang om cultuurhistorisch kennis niet verloren te doen gaan maar kan ook dienen bij het maken van ruimtelijke plannen. Het gaat daarbij om beheer en behoud.

Voor Nederland richt het project zich op de drie noordelijke provincies. Allereerst zal worden gestart met de database met de naam van de begraafplaats, de afmeting en het materiaal van de grafstenen en de identiteit van de personen. Daarna zal een waarderingskader worden ontwikkeld voor begraafplaatsen en er komt een planning format.

Sprekers uit zowel Nederland als Duitsland gaven vervolgens vanuit verschillende invalshoeken hun visie op onderdelen van het project. Van belang is nu dat er gelden gevonden worden om het project voort te zetten. Daar zal in de eerstkomende tijd op ingezet worden.

■ **Onderdelen Nieuwe Kerk Delft 'te koop'**

Om de restauratie van de Nieuwe Kerk in Delft te bekostigen heeft de protestantse gemeente het kerkgebouw symbolische te koop gezet. Belangstellenden kunnen zodoende voor € 15,00 een orgelpijp kopen. Het grafmonument van Hugo de Groot kost € 10.000. De deelnemers aan deze crowdfundingactie krijgen een certificaat en een originele daklei van de kerk. De restauratie kost € 11 miljoen, waarvan de Protestantse Gemeente Delft € 3 miljoen bijeen moet brengen, aldus een bericht in Reformatorisch Dagblad van 5 februari 2014.

■ **Groningse kerkhoven barsten van het leven**

Op 16 januari jl. presenteerde de Stichting Oude Groninger Kerken het zestiende deeltje uit de Kerkhovenreeks: "Rust, oud groen en stenige biotopen – Natuur op kerkhoven en begraafplaatsen in Groningen", geschreven door Albert-Erik de Winter. Hij maakte daarvoor onder meer gebruik van het resultaat van het uitgebreide onderzoek dat hij enkele jaren geleden deed op 44 begraafplaatsen in Groningen. Hij turfde er 51 soorten broedvogels en 77 verschillende mossen.

Wat maakt kerkhoven zo bijzonder? "Het zijn stenen archieven. De mensen die er begraven liggen, vertellen vaak veel over een streek of over een plaats. Maar het gaat niet alleen over de cultuurgeschiedenis. Het zijn ecologisch ook vaak waardevolle locaties. Dat komt door het beheer: de terreinen worden niet bemest en regelmatig gemaaid waardoor de grond schraal is".

Albert-Erik de Winter is ondanks zijn

tijdrovende naspeuringen nog niet uitgekeken op de Groningse dodenakkers. "Grachten en vijvers bij de begraafplaats zijn ecologisch heel erg interessant. Ze worden meer met rust gelaten dan sloten op het platteland, die jaarlijks worden schoongemaakt. Je vindt er bijzondere vissen en libellen, maar ook planten. Daar is weinig over bekend en ik wil daar nog onderzoek naar doen", aldus De Winter.

■ **Kerk Sint Anna ter Muiden in de steigers**

De nieuwe eigenaar van de Hervormde kerk in Sint Anna ter Muiden, BOEi (Behoud, Ontwikkelingen Exploitatie van Industrieel Erfgoed), is begonnen aan de restauratie van de monumentale kerk. De restauratie van de kerk bestaat onder meer uit het vervangen van delen van de dakbedekking. Ook worden kapotte stenen in de buitenmuren gerepareerd en krijgt de toren nieuw voegwerk. BOEi begint aan de klus nu de Provincie Zeeland vorig jaar € 465.860 beschikbaar stelde voor de renovatie. Eerder zegde de BankGiro Loterij € 100.000 toe en ook de voormalig eigenaar, de protestantse gemeente Zuidwesthoek (een fusieverband van de kerkelijke gemeenten Cadzand, Sluis, Sint Anna ter Muiden en Retranchement) draagt een bedrag bij. Uiteindelijk is er nog € 200.000 nodig om alles te financieren.

De restauratie, die tot de zomer gaat duren, wordt uitgevoerd door Bouwgroep Peters uit Middelburg. De kerk wordt voorlopig gebruikt door de Kunstkring Sint Anna ter Muiden. BOEi is op zoek naar een nieuwe huurder, aldus een bericht in het Reformatorisch Dagblad van 5 februari 2015.

Verantwoord lenen? SKG!

Gemeenten en kerken die behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland kunnen bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer sparen, lenen en hun betalingsverkeer regelen. Bovendien biedt SKG Online u de mogelijkheid digitaal betalingen te verrichten. SKG werkt zonder winstoogmerk. Met gunstige rentepercentages en lage kosten voor betalingsverkeer.

Want ons motto is: *Geld van de kerk voor de kerk!*

www.skggouda.nl

RIDDER
LEIDERS EN
KOPERSLAGERS

DE SPECIALIST IN
ONDERHOUD EN
RESTAURATIE

Ook kunt u bij ons terecht voor deskundig dakadvies en een vrijblijvende begroting t.b.v. een subsidie aanvraag.

Vestiging Ridder Noord:
Marwijne 41
1689 AR Zwaag

Vestiging Ridder Zuid:
Koperslagerstraat 21
5405 BS Uden

WWW.RIDDERLEIDERS.COM

INFO@RIDDERSYSTEMS.COM

T +31 (0) 888 111 888

ins
ur
klepel
klokken
minuten
wijzerpl
betrouw
renovatie
onderhoud
luidklokken
klokkenspele
torenuurwerk
ad

Nabben
klokkenservice
Velhorstweide 18
5709 MJ Helmond
Tel: +31 (0)6 55330003
web: www.klokkenservice.nl
e-mail: info@klokkenservice.nl

PARTNER VOOR UW:
LUIDKLOKKEN
TORENUURWERKEN
VERGULDWERKEN

WIJZERPLATEN
KLOKKENSPELEN
ONDERHOUD EN ADVIES

Betrokken en Betrouwbaar

Pels & Van Leeuwen

ORGELBOUWERS SINDS 1903

NIEUWBOUW
RESTAURATIE
ONDERHOUD

Platinalaan 10
5234 GH 's-Hertogenbosch
Tel 073 641 29 51
Fax 073 642 50 55
www.pelsenvanleeuwen.nl
info@pelsenvanleeuwen.nl

Kerkgeluidstechniek op z'n best!

de techniek als hulpmiddel, ook in uw kerk

De kerkgeluidstechniek schrijdt voort ... met rasse schreden! Dialoog Church Sound is als specialist op kerkgeluidstechniek niet achtergebleven en heeft met meer dan 1800 kerken in Nederland een groot werkgebied. Met gebruikmaking van de nieuwste digitale techniek en zijn zowel grote galmrijke als kleinere kerken inmiddels voorzien van kerkgeluidsystem en die zorgen voor een uitstekende spraakverstaanbaarheid en dat tegen budgettair verantwoorde aanschafprijzen.

Kennis is van
geen waarde ...

tenzij je deze in
praktijk brengt!

Dialoog Church Sound

Bolognalaan 6

5632 RL Eindhoven

www.cantorsound.nl

040 - 24 20 840

info@cantorsound.nl

dekkerdrukwerken

hortensiastraat 10, 8903 JN leeuwarden
 telefoon: (058) 233 00 00 www.dekkerdrukwerken.nl
 u kunt nu ook via onze website bestellen, zie "webdrukkerij"

VOORDELIGE COLLECTEBONNEN

1,00	1,25	1,50	2,00	2,50	5,00
1,00	COLLECTEBONNEN				5,00

TOINE DAELMANS

LUIDKLOKKEN
&
TORENUURWERKEN

Stipdonk 16, 5715 PC Lierop
 ☎ Toine Daelmans: 0492 54 55 77
 ☎ Ralf van Veghel: 06 460 656 21
info@daelmans.com - www.daelmans.com

DEN HOED
aannemers

De ambachtelijke bouwer

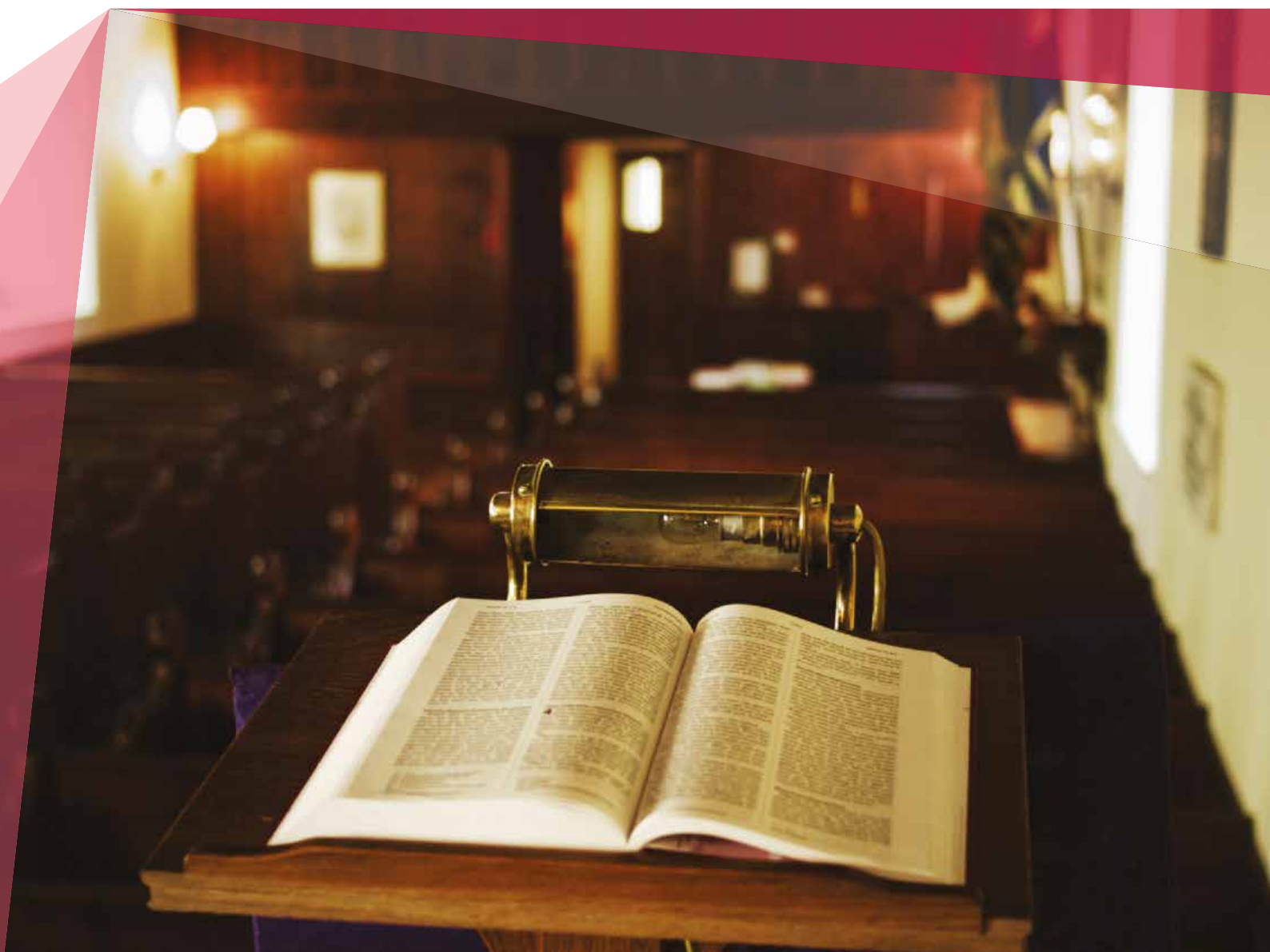
Den Hoed Aannemers B.V.
Bergambacht 0182 - 351 225

Gespecialiseerd in **restauratie** en
onderhoud van uw **kerkgebouw**

Kijk voor referenties en meer info op www.denhoed.nl

■ RESTAURATIE ■ ONDERHOUD ■ NIEUWBOUW

De VKB biedt in samenwerking met Marsh en Mercer een breed assortiment aan verzekeringen. Deze verzekeringen zijn op maat gemaakt voor de VKB-leden en hebben zeer scherpe premies. Op de internetsite www.vkb-verzekeringen.nl kunt u verzekeringen afsluiten, schaden melden en informatie handig terugvinden. Voor gemeenten, betrokken medewerkers, predikanten, maar ook vrijwilligers zijn adequate verzekeringen beschikbaar. De meeste VKB-leden maken al gebruik van onderstaande verzekeringen:

Marsh:

- bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering
- brandverzekering
- fraude- en berovingverzekering
- wettelijke aansprakelijkheidsverzekering
- rechtsbijstandverzekering
- werkgeversaansprakelijkheid

Mercer:

- groepsreis/ongevallenverzekering
- ongevallenverzekering voor vrijwilligers
- persoonlijke ongevallenverzekering
- vervangingsverzekering predikanten
- verzuimverzekering
- WGA-gatverzekering
- WGA-ERD verzekering
- zorgverzekering

Uw contactpersoon Pieter Stoeltie | T: 020 - 54 17 539 | E: info.vkb@mmc.com**Uw contactpersoon**Sai Fong Lam | T: 010 - 40 60 962 | E: info.vkb@mmc.com

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

BELANGENBEHARTIGING • DIENSTVERLENING • KENNIS INSTITUUT

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is de organisatie van beheerders in de Protestantse Kerk in Nederland. De VKB zorgt voor de belangenbehartiging en de dienstverlening voor haar leden.

Daarnaast is de Vereniging een kennisinstituut ten dienste van kerkrentmeesters en alle andere beheerders in de Kerk. De VKB beschikt daartoe over veel kennis en ervaring op het gebied van geldwerving, gebouwen en monumenten, beheer van begraafplaatsen, verzekeringen, enz.

De VKB weet wat er speelt in de kerk en in de wereld daar omheen. Zij weet wat kerkelijke gemeenten nodig hebben en zoekt daar betaalbare oplossingen voor. Protestantse gemeenten, Hervormde gemeenten, Gereformeerde kerken en Evangelisch-Lutherse gemeenten, maar ook externe relaties die binnen de doelstellingen van de Vereniging vallen, kunnen gebruik maken van de volgende diensten van de VKB:

- **MAATWERK IN VERZEKERINGEN:**
nu al ruim 6000 verzekeringen, ondergebracht bij Marsh/Mercer, voor WA, bestuurdersaansprakelijkheid, rechtsbijstand, ongevallen, fraude en beroving, vervanging van predikanten, zorg en inkomen, inkomensverzekeringen onder op maat gemaakte polisvoorwaarden en tegen uiterst scherpe premies.
- **STEUN BIJ GELDWERFING:**
al het materiaal voor de actie Kerkbalans, eigen folders en brochures voor uw gemeente, advies voor de plaatselijke geldwerving.
- **ADVIEZEN VOOR BEHEERDERS:**
over kerktorens, orgels en kerkverwarming, belastingwetgeving en beheer van kerkelijke begraafplaatsen.
- **PUBLICATIES:**
handleiding voor kerkrentmeesters, modellen voor plaatselijke regelingen, overeenkomsten en tarieven.
- **ONDERSCHIEDINGEN VOOR VRIJWILLIGERS:**
draaginsignes en speldjes bij jubilea van kerkelijke medewerkers.

VKB - IN DIENST VAN DE KERK

Centraal Bureau Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer
in de Protestantse Kerk in Nederland
Nicolaas Maessingel 271D, 3311 KS Dordrecht
Postadres: Postbus 176, 3300 AD Dordrecht.
Telefoon: 078 - 639 36 66, Fax: 078 - 631 59 49
E mail: info@kerkrentmeester.nl
Website : www.kerkrentmeester.nl